

Uchwała Nr 138/XVI/2011
Rady Miejskiej w Serocku
z dnia 30 listopada 2011 r.

w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2011-2014
gminy Miasto i Gmina Serock”

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001r. Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.), w związku z art. 87 ust.1, ust. 3 i ust. 4 i art. 93 ust. 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.) uchwała się, co następuje:

§ 1.

Przyjmuje się „Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2011-2014 gminy Miasto i Gmina Serock”, po uzyskaniu pozytywnej opinii Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Warszawie, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Serock.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego.

Przewodniczący Rady Miejskiej
w Serocku
Artur Borkowski

Radca Prawny
Stanisław Paszkowski

Uzasadnienie

do uchwały nr 138/XVI/2011

Rady Miejskiej w Serocku z dnia 30 listopada 2011r.

Obowiązek sporządzenia Gminnego programu opieki nad zabytkami wynika z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Zgodnie z ustawą program przyjmuje rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2011-2014 gminy Miasto i Gmina Serock uzyskał pozytywną opinię Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Warszawie wyrażoną w piśmie znak WD.5120.1.2011 z dnia 02.09.2011r.

Dokument ten nie tylko wymienia zabytki zewidencjonowane na terenie gminy, opisuje analizy zasobu dziedzictwa kulturowego w gminie jakich dokonano w odniesieniu do opracowań nadrzędnych, ale także wskazuje zadania jakie należałoby podjąć w celu właściwego zadbania o posiadane zabytki.

Działania takie, to m. in. inicjowanie i wspieranie działań edukacyjnych, informacyjnych, turystycznych i innych, których celem jest propagowanie znajomości zabytków wśród mieszkańców gminy oraz zaszczepianie w ich świadomości zasadności i potrzeby opieki nad zabytkami, czy wspieranie działań zmierzających do pozyskania środków finansowych na opiekę nad zabytkami (sfinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych, projektów rewitalizacyjnych oraz innych form działań w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego).

Przyjęcie niniejszego programu pozwoli także właściwie zadbać o obiekty wymagające opieki m. in. podczas prac planistycznych.

Przewodniczący Rady Miejskiej
w Serocku

Artur Borżowski

Załącznik do uchwały Nr 138/XVI/2011
Rady Miejskiej w Serocku
z dnia 30 listopada 2011r.

**Gminny Program
Opieki
nad Zabytkami
na lata 2011-2014**

**gminy
Miasto i Gmina Serock**

SPIS TREŚCI

1	WSTĘP	3
2	PODSTAWA PRAWNA	4
3	UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE (Z UWZGLĘDNIENIEM ZAPISÓW Z USTAWY O OCHRONIE ZABYTKÓW I OPIECE NAD ZABYTKAMI Z DNIA 23 LIPCA 2003 R.)	5
4	UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	13
5	UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	24
6	OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY. ANALIZA SZANS I ZAGROŻEN (ANALIZA SWOT)	68
7	ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE	70
8	INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIASTO I GMINA SEROCK	74
9	ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	75
10	ZRÓDŁA FINANSOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	76

1 WSTĘP

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003, Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.) nakłada na gminy obowiązek sporządzenia programu opieki nad zabytkami. Mówi o tym artykuł 87 ustawy. Głównym beneficjentem realizacji programu jest społeczność lokalna, która bezpośrednio powinna odczuć efekty jego wdrażania. Dotyczy to nie tylko właścicieli i użytkowników obszarów i obiektów zabytkowych, ale również wszystkich mieszkańców.

Przyjęty przez Radę Miejską w formie uchwały, gminny program opieki nad zabytkami jest elementem polityki samorządowej. Będzie służyć podejmowaniu planowych działań dotyczących inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego.

Program opieki nad zabytkami ma pomóc w aktywnym zarządzaniu zasobem stanowiącym dziedzictwo kulturowe gminy. Wskazane w programie działania są skierowane na poprawę stanu zabytków, ich rewaloryzację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców i turystów. Gminny program opieki nad zabytkami, m.in. poprzez działania edukacyjne, ma też budzić w lokalnej społeczności świadomość wspólnoty kulturowej, roli i znaczenia lokalnych wartości i wspólnych korzeni. Wspólna dbałość o zachowanie wartości kulturowych wzmacnia poczucie tożsamości, wspiera identyfikację jednostki z tzw. małą ojczyzną.

Gminny program opieki nad zabytkami jest opracowywany na 4 lata. Z realizacji programu Burmistrz Miasta i Gminy co dwa lata sporządza sprawozdanie, które przedstawia Radzie Miejskiej. Kolejne sporządzane programy opieki powinny uwzględniać pojawiające się nowe uwarunkowania prawne i administracyjne, zmieniające się warunki społeczne, gospodarcze i kulturowe, nowe kryteria oceny i aktualny stan zachowania zasobu oraz prowadzone okresowo oceny efektów wdrażania obowiązującego programu.

2 PODSTAWA PRAWNA

Podstawą prawną sporządzenia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami gminy Miasto i Gmina Serock są przepisy wynikające z ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r., Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.). Ustawa ta wprowadziła obowiązek sporządzania przez gminy gminnych programów opieki nad zabytkami.

3 UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE (Z UWZGLĘDNIENIEM ZAPISÓW USTAWY O OCHRONIE ZABYTKÓW I OPIECE NAD ZABYTKAMI Z DNIA 23 LIPCA 2003 R.)

3.1 Obowiązek sporządzania gminnych programów opieki nad zabytkami

Obowiązek sporządzania gminnych Programów opieki nad zabytkami określa zapis art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r., Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.).

W myśl art. 87 tej ustawy:

1. Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.
2. Programy, o których mowa w ust. 1, mają na celu, w szczególności:
 - 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
 - 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
 - 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
 - 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
 - 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
 - 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
 - 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

3. Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.
4. Programy, o których mowa w ust. 3, są ogłaszane w wojewódzkim dzienniku urzędowym.
5. Z realizacji programów zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza co 2 lata sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.

3.2 Definicje

Z uwagi na konieczność precyzyjnego odnoszenia się w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami do zapisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r., Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.), przyjęto za ustawą następujące definicje:

- 1) zabytek - nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;
- 2) zabytek nieruchomy - nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt. 1;
- 3) zabytek ruchomy - rzecz ruchomą, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa w pkt. 1;
- 4) zabytek archeologiczny - zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;
- 5) instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami – instytucja kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami;

- 6) prace konserwatorskie - działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań;
- 7) prace restauratorskie - działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części, oraz dokumentowanie tych działań;
- 8) roboty budowlane - roboty budowlane w rozumieniu przepisów Prawa budowlanego, podejmowane przy zabytku lub w otoczeniu zabytku;
- 9) badania konserwatorskie - działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich;
- 10) badania architektoniczne - działania ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń;
- 11) badania archeologiczne - działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;
- 12) historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny - przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;
- 13) historyczny zespół budowlany - powiązana przestrzennie grupa budynków wyodrębniona ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;
- 14) krajobraz kulturowy - przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze;

- 15) otoczenie - teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków, w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

3.3 Sposoby opieki nad zabytkami w świetle przepisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

Według zapisów art. 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r., Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.) ochrona zabytków polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej, działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Zgodnie z art. 5 ustawy opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega w szczególności na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;

- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

W myśl art. 6 ustawy ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

- 1) zabytki nieruchome będące, w szczególności:
 - a) krajobrazami kulturowymi,
 - b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
 - c) dziełami architektury i budownictwa, dziełami budownictwa obronnego,
 - d) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
 - e) cmentarzami,
 - f) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
 - g) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 2) zabytki ruchome będące, w szczególności:
 - a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
 - b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
 - c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
 - d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
 - e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz.U. Nr 85, poz. 539, z 1998 r.

Nr 106, poz. 668, z 2001 r. Nr 129, poz. 1440 oraz z 2002 r. Nr 113, poz. 984),

- f) instrumentami muzycznymi,
 - g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
 - h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:
- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
 - b) cmentarzyskami,
 - c) kurhanami,
 - d) relikami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Art. 6 ustawy mówi również, iż ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

W ustawie znajdują się zapisy precyzujące formy ochrony zabytków. Art. 7 ustawy stanowi, iż formami ochrony zabytków są:

- 1) wpis do rejestru zabytków;
- 2) uznanie za pomnik historii;
- 3) utworzenie parku kulturowego;
- 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

3.4 Opieka nad zabytkami jako zadanie własne gminy

Obowiązki jednostek samorządowych określają zarówno przepisy ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r., Nr 162, poz. 1568 z późn. zm.), jak również ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 1990 r., Nr 16 poz. 95 1568 z późn. zm.).

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określa obowiązki oraz kompetencje gminy w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Obowiązki są określone m.in. w art.22, pkt.4 narzucającym obowiązek prowadzenia gminnej ewidencji zabytków, art.87 regulującym sporządzenie na okres czteroletni gminnych programów opieki nad zabytkami, oraz w art.18 i 19 nakazujących uwzględnianie zapisów tych programów przy sporządzaniu i aktualizacji strategii rozwoju, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planów zagospodarowania.

Ponadto w nowelizacji ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia z dnia 18 marca 2010 r., która weszła w życie 5 czerwca 2010 r., do art. 19 dodano ust.1a wskazujący zabytki, których ochrona musi być bezwarunkowo uwzględniona w decyzjach o ustaleniu inwestycji celu publicznego, decyzjach o warunkach zabudowy, decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzjach o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej oraz decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego. Są to zabytki wpisane do rejestru wraz z ich otoczeniem oraz zabytki nieruchome, znajdujące się w gminnej ewidencji zabytków.

W artykułach 5, 25, 26, 28, 30, 31, 36, 71 i 72 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zawarte są szczegółowe obowiązki samorządu dla zabytków objętych ochroną, które są własnością gminy lub są w jej posiadaniu. Ponadto art. 81 i 82 regulują możliwość udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru przez organ stanowiący gminy, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

Na podstawie art. 96 istnieje także możliwość, iż wojewoda, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, może powierzyć, w drodze porozumienia, prowadzenie niektórych spraw z zakresu swojej właściwości, w tym wydawanie

decyzji administracyjnych, gminom i powiatom, a także związkom gmin i powiatów, położonym na terenie województwa.

W ustawie o samorządzie gminnym, w rozdziale 2, określone są zadania odnoszące się wprost lub pośrednio do ochrony zabytków. Art. 6. Ust. 1. mówi, iż do zakresu działania gminy należą wszystkie sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym, niezastrzeżone ustawami na rzecz innych podmiotów, co za tym idzie również opieka nad zabytkami. Art. 7. Ust. 1. doprecyzowuje, że zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy, co może się przekładać na działania związane z opieką nad zabytkami w kontekście: ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej, gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego, kultury, w tym bibliotek gminnych i innych placówek upowszechniania kultury, kultury fizycznej i turystyki, zieleni gminnej i zadrzewień, cmentarzy gminnych, utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych, promocji gminy i współpracy z organizacjami pozarządowymi.

4 UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

4.1 Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

Gminny Program Opieki nad Zabytkami gminy Miasto i Gmina Serock, jest zbieżny ze strategicznymi celami państwa w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami. Cele te wymienione są w dokumentach:

- **Tezy do Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.**

W Tezach do Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami znajduje się szereg zapisów mających istotny wpływ na niniejszy dokument. Należą do nich zapisy określające cele Programu i zasady ochrony konserwatorskiej.

We wstępie do Tez określono główne cele programu, którymi jest wzmocnienie ochrony i opieki nad tą istotną częścią dziedzictwa kulturowego oraz poprawa stanu zabytków w Polsce. Celem jest także stworzenie wykładni porządkującej sferę ochrony poprzez wskazanie siedmiu podstawowych zasad konserwatorskich:

- 1) Zasady *primum non nocere* (po pierwsze nie szkodzić);
- 2) Zasady maksymalnego poszanowania oryginalnej substancji zabytku i wszystkich jego wartości (materialnych i niematerialnych),
- 3) Zasady minimalnej niezbędnej ingerencji (powstrzymywania się od działań niekoniecznych),
- 4) Zasady, zgodnie z którą usuwać należy to (i tylko to), co na oryginał działa niszcząco,
- 5) Zasady czytelności i odróżnialności ingerencji,
- 6) Zasady odwracalności metod i materiałów,
- 7) Zasady wykonywania wszelkich prac zgodnie z najlepszą wiedzą i na najwyższym poziomie.

Wymienione zasady dotyczą zarówno konserwatorów – pracowników urzędów, profesjonalnych konserwatorów - restauratorów dzieł sztuki, konserwatorów architektów, urbanistów, budowlanych, archeologów, badaczy, właścicieli i użytkowników, w tym duchownych – codziennych konserwatorów zabytkowych świątyń.

W rozdziale 2 „Uwarunkowania ochrony i opieki nad zabytkami”, zagadnienia zostały opisane w sposób określający po pierwsze cel, a następnie kierunki działania. Dotyczy to w szczególności stanu zabytków nieruchomych, ruchomych i archeologicznych, stanu zabytków techniki, pomników historii, obiektów z Listy Dziedzictwa Światowego UNESCO (dla tych tematów wspólnym celem jest utworzenie krajowej ewidencji w systemie cyfrowym oraz monitoring stanu i sposobów wykorzystania), stanu służb konserwatorskich, stanu opieki nad zabytkami i wreszcie stanu uregulowań prawnych.

Rozdział 3 „Działania o charakterze systemowym” mówi o powiązaniu ochrony zabytków z polityką ekologiczną, dotyczącą ochrony przyrody, architektoniczną i przestrzenną, celną i polityką bezpieczeństwa państwa oraz o wypracowaniu strategii ochrony dziedzictwa i wprowadzeniu jej do polityk sektorowych.

W rozdziale 4 „System finansowania” omówione są aspekty stworzenia sprawnego systemu finansowania ochrony i opieki konserwatorskiej.

W kolejnym, rozdziale 5 „Dokumentowanie, monitorowanie i standaryzacja metod działania” omówione jest:

- dokumentowanie poprzez tworzenie systemu i stale aktualizowanych, elektronicznych baz informacji o zasobach oraz stanie zabytków w Polsce i ich dokumentacji;
- wypracowanie spójnego systemu dokumentowania badań, stanu zachowania oraz określania i certyfikacji wartości zabytkowych, wspólnego dla wszystkich typów zabytków;
- monitorowanie - poprzez gromadzenie stale aktualizowanej wiedzy o stanie zachowania, postępach i wynikach prac konserwatorskich i restauratorskich, zagrożeniach, prawidłowości zarządzania i bezpieczeństwie użytkowania obiektów zabytkowych oraz o innych

formach ochrony dziedzictwa oraz ujednoczenie metod działań profilaktycznych, konserwatorskich, restauratorskich i ochronnych.

Rozdział 6 „Kształcenie i edukacja”, porusza fundamentalne zagadnienie stałej pracy nad wzrostem świadomości, dotyczącym wartości dziedzictwa kulturowego i jego ochrony w życiu i prawidłowym funkcjonowaniu społeczeństwa.

W rozdziale 7 „Współpraca międzynarodowa” opisane są zagadnienia mające na celu wzmocnienie obecności Polski w światowym i europejskim środowisku działającym na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego i promocja polskich osiągnięć w tej dziedzinie.

▪ **Narodowa strategia rozwoju kultury na lata 2004–2013.**

Gminny Program Opieki nad Zabytkami gminy Miasto i Gmina Serock, jest zbieżny z głównymi zadaniami Programu Operacyjnego nr 9 „Dziedzictwo kulturowe”, do których należy;

- intensyfikacja ochrony i upowszechniania dziedzictwa kulturowego, w tym kompleksowa poprawa stanu zabytków oraz rozwój kolekcji muzealnych,
- poprawa stanu zachowania zabytków, zwiększenie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego (w tym także dziedzictwa archeologicznego),
- kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele inne niż kulturalne, zwiększenie roli zabytków i muzealiów w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych, poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji,
- zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę oraz na wypadek sytuacji kryzysowej i konfliktu zbrojnego.

Główne założenia Strategii dokumentu, wytyczające kierunki przy tworzeniu Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami, to m.in. działania zmierzające do

aktywnego zarządzania zasobami materialnego dziedzictwa kulturowego poprzez poprawę stanu zabytków, zwiększenie ich dostępności dla turystów, inwestorów, mieszkańców, poprzez adaptacje, zwiększenie atrakcyjności regionów poprzez wykorzystanie przez nie wartości wynikających z lokalnego zasobu dziedzictwa kulturowego oraz edukacja i wdrażanie metod nowoczesnego administrowania związane z ochroną i zachowaniem zabytków.

Beneficjentami Programu mogą być m.in. samorządowe instytucje kultury i jednostki samorządu terytorialnego. Zadania Programu będą realizowane poprzez:

- Priorytet 1. Rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych, realizowany bez udziału środków europejskich, dotyczący bezpośrednio:
 - rewitalizacji historycznych obszarów miejskich;
 - ochrony i zachowania krajobrazu kulturowego wsi;
 - rewitalizacji, rewaloryzacji, konserwacji, renowacji, modernizacji i adaptacji na cele inne niż kulturalne historycznych obiektów i zespołów zabytkowych wraz z ich otoczeniem, w tym zespołów fortyfikacyjnych oraz budowli obronnych, parków i ogrodów;
 - rewaloryzacji i konserwacji zabytków budownictwa drewnianego;
 - rewaloryzacji zabytkowych cmentarzy oraz renowacji, ochronie i zachowaniu miejsc pamięci i martyrologii w kraju i za granicą;
 - prowadzenia badań archeologicznych i zabezpieczenia zabytków archeologicznych;
 - konserwacji zabytków ruchomych (niewchodzących w skład zasobów muzealnych), w tym w szczególności wystroju i historycznego wyposażenia kościołów w kraju i za granicą;
 - dokumentowania zabytków (w tym badania naukowe i inwentaryzacja) w kraju i za granicą;

- zabezpieczenia przed skutkami klęsk żywiołowych, zniszczeniem, kradzieżą i nielegalnym wywozem za granicę zabytków ruchomych i nieruchomych;
- ochrony zabytków na wypadek sytuacji kryzysowych i konfliktu zbrojnego.
- Priorytet 2. Rozwój i konserwacja kolekcji muzealnych, realizowany bez udziału środków europejskich, dotyczący bezpośrednio:
 - zakupów dzieł sztuki i kolekcji dla instytucji muzealnych;
 - zakupów starodruków i archiwaliów;
 - konserwacji i digitalizacji muzealiów, archiwaliów, starodruków, księgozbiorów oraz zbiorów filmowych w kraju i za granicą;
 - wspierania muzealnych pracowni konserwatorskich oraz nowych technik konserwacji zabytków ruchomych;
 - dofinansowania wykonania kopii starodruków i inkunabułów.
- **Narodowy program kultury Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego na lata 2004–2013 i Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Kultury i Zachowanie Dziedzictwa Kulturowego;**

Narodowy Program Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego” wynika z Narodowego Planu Rozwoju, uchwalonego Ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o Narodowym Planie Rozwoju (Dz. U. z 2004 r., nr 116, poz. 1206). Służy on do wdrażania Narodowej Strategii Rozwoju Kultury w sferze dotyczącej opieki nad zabytkami. Jako uzupełnienie tych dokumentów, funkcjonuje również Sektorowy Program Operacyjny „Rozwój kultury i zachowanie dziedzictwa kulturowego” przyjęty przez rząd we wrześniu 2005 roku.

Za cel strategiczny programu operacyjnego przyjęto tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności i znaczenia kultury, jako czynnika rozwoju społeczno - ekonomicznego. Cel ten będzie realizowany między innymi poprzez realizację priorytetów w zakresie ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym, budowę i rozbudowę

infrastruktury kultury o znaczeniu ponadregionalnym, rozwój infrastruktury kultury i ochrona dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym.

Beneficjentami Programu mogą być między innymi jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia, organizacje pozarządowe działające na zasadzie non-profit, kościoły i związki wyznaniowe oraz archiwa.

4.2 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

Gminny Program Opieki nad Zabytkami gminy Miasto i Gmina Serock wykazuje zgodność zarówno z programami o charakterze wojewódzkim jak i powiatowym, a w szczególności z następującymi programami strategicznymi i ich celami:

- **Strategia rozwoju województwa mazowieckiego do roku 2020 (po aktualizacji w marcu 2006 r.);**

Kwestia opieki nad zabytkami jest traktowana w Strategii w szerszym kontekście tworzenia więzi lokalnych społeczności z zamieszkiwanym przez nią obszarem oraz tworzenia i pielęgnowania tradycji regionalnych, tzw. „małych ojczyzn”, na którą w polityce regionalnej Unii Europejskiej kładzie się bardzo duży nacisk. W dokumencie zdiagnozowano najważniejsze problemy w dziedzinie kultury i dziedzictwa kulturowego występujące na Mazowszu, są to:

- spadek liczby instytucji kultury powodujący zmniejszenie oferty kulturalnej regionu;
- likwidacja znacznej liczby bibliotek w województwie;
- fakt występowania w regionie licznych zabytków w złym stanie technicznym, oraz postępująca eliminacja zabudowy drewnianej z krajobrazu kulturowego Mazowsza;
- niewystarczająca promocja regionu oraz identyfikacja mieszkańców z Mazowszem.

W związku z tym nacisk został położony głównie na promocje wizerunku województwa, której celem jest budowanie pozytywnych skojarzeń

związanych z jego wizerunkiem i propagowanie produktów charakterystycznych dla regionu. Kreowanie i promocja produktu regionalnego nie tylko przyczyni się do budowania i wzmacniania tożsamości i atrakcyjności regionu, ale także stanowić będzie ważny element jego promocji w wymiarze krajowym i europejskim. Województwo mazowieckie ze względu na swoje walory kulturowe, turystyczne i przyrodnicze ma ogromne możliwości promowania lokalnych, niepowtarzalnych produktów ściśle związanych ze środowiskiem geograficznym, kulturą oraz gospodarką regionu.

Przedstawione działania, w kontekście opieki nad zabytkami, będą w przeważającej mierze polegały na:

- Kształtowaniu tożsamości regionu oraz kreowaniu i promocji jego produktu, realizowanemu między innymi poprzez:
 - ochronę i promocję, które powinny objąć zespoły urbanistyczne i dziedzictwo drewniane (w tym miejscowości o charakterystycznej unikalnej drewnianej zabudowie letniskowej położonej wzdłuż tzw. linii otwockiej), cenne krajobrazy kulturowe wsi i małych miast;
 - promocję unikalnych zabytków architektury, miejsc pamięci narodowej oraz zamieszkania i pobytu wielkich twórców identyfikujących się z regionem;
 - kreowaniu regionalnych ośrodków tożsamości kulturowej.
- Promocji oraz zwiększaniu atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej regionu w oparciu o walory środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego realizowanej między innymi dzięki:
 - wzmocnieniu dotychczasowych kierunków działań samorządu, propagujących zasoby dziedzictwa kulturowego oraz rozwój kultury w regionie;
 - rewitalizacji zespołów zabytkowych i wykorzystanie ich do rozwoju funkcji turystycznych;

- wsparciu tworzenia lokalnych parków kulturowo-historycznych wokół istniejących zabytków architektury umożliwiających rozwój funkcji turystycznych.
- **Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2007 - 2013;**

W ramach RPO WM wspierane są działania z zakresu ochrony i odnowy obiektów i zespołów zabytkowych lub historycznych służące poszerzeniu oferty turystycznej lub kulturalnej, w tym dotyczące renowacji, zabezpieczeniu przed zniszczeniem i kradzieżą adaptacji do nowych funkcji turystycznych lub kulturowych m.in. zespołów pałacowo-parkowych, zespołów fortyfikacyjnych, budowli i zespołów obronnych, obiektów sakralnych parków zabytkowych oraz obiektów poprzemysłowych.

Działania te były realizowane w ramach Priorytetu VI. Wykorzystanie walorów naturalnych i kulturowych dla rozwoju turystyki i rekreacji. Działanie 6.1. Kultura. Na dzień dzisiejszy środki dostępne w ramach tego działania zostały wyczerpane.

Kwestie opieki nad zabytkami, w szerszym kontekście, pojawiają się także w Priorytecie V. Wzmacnianie roli miast w rozwoju regionu. Działanie 5.2. Rewitalizacja miast. Co istotne środki z tego działania zostały przesunięte przez zarząd województwa do Inicjatywy Jessica.

Mechanizm finansowy JESSICA polega na przekazaniu środków z RPO WM Funduszowi Powierniczemu, a następnie dofinansowanie z tego Funduszu funduszy celowych (Funduszy Rozwoju Obszarów Miejskich – FROM). FROM-y będą inwestować bezpośrednio w projekty miejskie poprzez zwrotne instrumenty finansowe, m.in. pożyczki, gwarancje, wkłady kapitałowe. Powiernikiem jest Europejski Bank Inwestycyjny, który rozpoczął procedurę wyboru partnerów do FROM-ów. Nabór projektów ma rozpocząć się w na przełomie pierwszego i drugiego kwartału 2012, dostępne będzie 160 mln zł.

Maksymalne wsparcie wynosi 85% lub do kwoty wynikającej z właściwego rozporządzenia Ministra Rozwoju Regionalnego (w przypadku wystąpienia pomocy publicznej).

Wsparcie jest udzielane w ramach określonych przez uchwalony przez gminę lokalny program rewitalizacji, przy czym przedsięwzięcia planowane do realizacji powinny generować dochód.

▪ **Plan zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego z dnia 7.06.2004 r.**

Plan został uchwalony przez Sejmik Województwa Mazowieckiego Uchwałą nr 65/2004 (Dz. Urz. Woj. Maz. z 2004r., nr 217z 28.08.2004r., poz.5811). W zakresie opieki nad zabytkami skupia się on na następujących zagadnieniach:

- Kształtowaniu tożsamości kulturowej Mazowsza poprzez pielęgnowanie i rozwój lokalnych, materialnych i niematerialnych dóbr kultury;
- Potrzebie podnoszenia stanu świadomości społecznej w zakresie dziedzictwa historycznego, wspólnoty dziejów, tradycji;
- Zobowiązaniu do ochrony i utrzymania zabytków, przy uwzględnieniu potrzeb współczesnego społeczeństwa (zgodnie z Konwencją w sprawie Ochrony zabytków Architektonicznych w Europie, podpisaną w Cordobie w 1995 r.), co realizowane będzie dzięki:
 - ochronie architektury drewnianej,
 - ochronie zespołów architektoniczno – parkowych jako obrazu historycznej struktury społecznej,
 - uświadomieniu, iż współczesny zakres ochrony zabytków odbywa się w skali ponadjednostkowej, zawierającej budowle, dzieła, założenia i zespoły stanowiące przedmiot ochrony,
 - zróżnicowaniu potrzeb ochrony, z punktu widzenia przyrodniczego, kulturowo – zabytkowego, historycznego, turystyczno –wypoczynkowego, etc.

▪ **Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami na lata 2006 - 2009 z dnia 19 grudnia 2005 roku.**

Aktualnie trwają prace nad nowym Wojewódzkim Programem Opieki nad Zabytkami. Dotychczasowy program wygaś, jednak brak aktualnego

wymusza konieczność odniesienia do celów w nim zawartych, gdyż w większości zachowały one swą aktualność.

W ramach prac nad Wojewódzkim Programem Opieki nad Zabytkami na lata 2006 – 2009 sformułowano cel strategiczny „Utrwalanie dziedzictwa kulturowego regionu w celu budowania tożsamości regionalnej oraz promocji turystycznej Mazowsza w kraju i za granicą w połączeniu z aktywizacją obywatelską i zawodową społeczności lokalnych; kreowanie turystycznych pasm przyrodniczo – kulturowych.

▪ **Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Legionowskiego na lata 2007 - 2013 (uchwała nr 49/IX/07 Rady Powiatu w Legionowie z dnia 28 czerwca 2007)**

W Planie Rozwoju Lokalnego Powiatu Legionowskiego w obszarze kultury funkcjonuje Priorytet: ochrona dziedzictwa kulturowego powiatu legionowskiego oraz poprawa infrastruktury kulturowej na terenie powiatu. Odnosi się on bezpośrednio do opieki nad zabytkami poprzez realizację działania Remonty i oznakowania zabytkowych wnętrz i budowli o dużym znaczeniu kulturowym, przebudowa i adaptacje dużych kompleksów kulturalnych.

▪ **Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Legionowskiego na lata 2011 - 2014 (uchwała Nr 49/V/2011 Rady Powiatu w Legionowie z dnia 31 marca 2011)**

W Powiatowym Programie Opieki nad Zabytkami funkcjonuje szereg zadań zbieżnych z celami Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami gminy Miasto i Gmina Serock. Są one realizowane na kilku kierunkach:

- Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
 - Zadanie: Stworzenie punktu informacyjnego dla mieszkańców powiatu na temat możliwości uzyskania środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków.
- Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego.
 - Opiniowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, szczególnie obszarów o dużym nasyceniu

objektami zabytkowymi w zakresie zachowania dziedzictwa kulturowego.

- Walka z samowolami budowlanymi.
- Specjalistyczne rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych związane z przygotowywanym lub realizowanym procesem inwestycyjnym.
 - Weryfikacja obiektów wpisanych do wojewódzkiego rejestru zabytków i włączonych do wojewódzkiej ewidencji zabytków pod kątem zgodności ze stanem faktycznym.
 - Prowadzenie monitoringu i weryfikacji obiektów uwzględnionych w Spisie Obiektów Dziedzictwa Kulturowego Powiatu Legionowskiego (z zastosowaniem komputerowej bazy danych).
 - Współpraca z gminami w zakresie weryfikacji gminnych ewidencji zabytków.
 - Inicjatywy na rzecz uporządkowania nazewnictwa obiektów zabytkowych.
- Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym powiatu.
 - Udostępnienie informacji o zabytkach powiatu w internecie.
 - Utworzenie powiatowego systemu informacji i promocji (bazy danych) środowiska kulturowego.
- Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym.
 - Organizowanie i wspieranie realizacji konkursów, wystaw i innych działań edukacyjnych.
 - Wydawanie i wspieranie publikacji (w tym opracowań historycznych, folderów promocyjnych, przewodników) poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego gminy.

Wprowadzenie i upowszechnienie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do systemu edukacji szkolnej poprzez organizowanie i wspieranie zajęć tematycznych.

5 UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

5.1 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy

Gminny Program Opieki nad Zabytkami gminy Miasto i Gmina Serock wykazuje zgodność z celami wszystkich gminnych dokumentów strategicznych:

- **Plan Rozwoju Lokalnego gminy Miasto i Gmina Serock (Uchwała nr 303/XXXVI/09 Rady Miejskiej w Serocku z dnia 30 stycznia 2009 r. w sprawie aktualizacji Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Serock)**

Działania wynikające z realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami gminy Miasto i Gmina Serock przyczynią się do realizacji zawartych w Planie zadań, wpisując się w obraz Serocka, jako jednego z najstarszych miast na Mazowszu, gdzie w wyniku zrównoważonego rozwoju tworzone są przyjazne warunki dla życia, rozwoju przedsiębiorczości, kultury, turystyki i rekreacji.

- Zagospodarowanie Szlaku Napoleońskiego obejmujące budowę ciągów pieszych z ekspozycją opisów historycznych oraz wykonanie oświetlenia.
 - Adaptacja zabytkowego budynku komunalnego na potrzeby kulturowe, celem stworzenia izby pamięci i ekspozycji zabytków ruchomych.
- **Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Serock Oraz Obszaru Powojkowego w Zegrzu na Lata 2005 – 2013 (Uchwała nr 370/XLIV/05 Rady Miejskiej w Serocku 4 listopada 2005 r.)**

Lokalny Plan Rewitalizacji przewiduje szereg działań związanych z renowacją obiektów zabytkowych i obiektów kultury. Należą do nich m.in.:

- Renowacja budynków o wartości architektonicznej i znaczeniu historycznym znajdujących się na rewitalizowanym terenie (renowacja będzie się składała z działań wspierających: prace konserwatorskie oraz odnowienie zabudowań).
- Rewitalizacja, konserwacja, renowacja, modernizacja i adaptacja na cele kulturalne historycznych obiektów i zespołów zabytkowych wraz

z ich otoczeniem, szczególnie realizowane w ramach przyjętych strategii rozwoju produktów turystyki kulturowej.

- Rewitalizacja historycznych obszarów miejskich.
 - Rewitalizacja, konserwacja, renowacja, modernizacja i adaptacja na cele kulturalne zespołów fortyfikacyjnych oraz budowli obronnych.
- **Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Serock (Uchwała nr 392/XLVI/09 Rady Miejskiej w Serocku z dnia 31 sierpnia 2009 r.)**

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Miasto i Gmina Serock przedstawia uwarunkowania kulturowe w zakresie rozwoju przestrzennego gminy, jak również stanowi podstawowy dokument regulujący procedurę planistyczną w stosunku do obiektów zabytkowych.

Studium stanowi, iż obiekty zabytkowe będą chronione na podstawie wpisu do rejestru i znajdujących się w ewidencji Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków. Obiekty znajdujące się w ewidencji Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków są obiektami wykazującymi znaczące walory zabytkowe i stanowią podstawę założenia gminnej ewidencji zabytków, prowadzonej w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków, której bieżąca aktualizacja stanowi obowiązek gminy. Pozostałe obiekty powinny zostać objęte ochroną w miejscowych planach zagospodarowania.

Szczegółowe wytyczne i granice stref ochrony konserwatorskiej dla zabytków archeologicznych będą ustalane na etapie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Ilość stanowisk oraz zasięgi stref ochrony konserwatorskiej na skutek nowych odkryć, ustaleń lub uzupełnienia ewidencji, mogą w następnych latach ulec zmianie.

Dla właściwej ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego wyznaczono strefę ochrony biernej. Strefa wprowadza zakaz dewastacji terenu poprzez wybiórkę piasku i analogiczne formy zmiany ukształtowania terenu. Wszelka działalność inwestycyjna w obrębie strefy podlega uzgodnieniu z Mazowieckim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków na etapie planowania, projektowania i wykonawstwa.

Obowiązuje zachowanie, ochrona obiektów i obszarów objętych ochroną Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w formie wpisu do rejestru lub ujęcia w ewidencji.

W stosunku do historycznego układu przestrzennego miasta Serocka, obejmującego obszar miasta polokacyjnego, grodzisko „Barbarka” i zespół kościoła parafialnego, w granicach strefy ochrony historycznej struktury przestrzennej, studium wskazuje następujące zasady ochrony:

- wykonanie inwentaryzacji konserwatorskiej z waloryzacją historycznej zabudowy murowanej i drewnianej,
- utrzymanie elementów historycznego rozplanowania, ciągów komunikacyjnych,
- kompozycji urbanistycznej,
- zachowanie dotychczasowej dominanty widokowej - kościoła parafialnego,
- dostosowanie parametrów przestrzennych nowej zabudowy oraz technologii i kolorystyki, do zachowanych obiektów o wartościach kulturowych,
- wprowadzenie w obszar Rynku funkcji centrotwórczych.

Studium wskazuje celowość podjęcia prac inwentaryzacyjnych i rewaloryzacyjnych w stosunku do obiektów objętych wszystkimi formami ochrony konserwatorskiej oraz w razie potrzeby opracowania programu adaptacji do nowych funkcji (turystycznych, edukacyjnych, publicznych).

Studium wskazuje celowość zachowania wartości krajobrazu kulturowo-przyrodniczego skarpy nad Narwią, poprzez:

- przeznaczenie terenu skarpy i terenów przyległych pod funkcje rekreacyjne związane z Zalewem Zegrzyńskim;
- uporządkowanie skarpy ze szczególną dbałością o zachowanie form naturalnych i elementów przyrodniczych, odtworzenie historycznych powiązań widokowych obiektów zabytkowych usytuowanych na skarpie z obiektami i miejscami na drugim brzegu Narwi, utrzymanie

historycznego układu przestrzennego, podziałów parcelacyjnych, powiązań komunikacyjnych, utrzymanie historycznych dominant przestrzennych.

W granicach stanowisk archeologicznych, obowiązuje uzgadnianie z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków wszelkich prac inwestycyjnych i zmian w zagospodarowaniu terenu; realizacja inwestycji winna być poprzedzona przeprowadzeniem badawczych prac archeologicznych.

Studium zaleca również utrzymanie niematerialnych wartości dziedzictwa kulturowego, przede wszystkim w zakresie zachowania historycznych nazw miejscowości, obiektów i ulic.

W odniesieniu do zabytkowego budownictwa Studium postuluje:

- Ochronę obiektów wpisanych do rejestru zabytków przez ich zachowanie i konserwację. Wszelkie prace przy obiektach i na terenach wpisanych do rejestru zabytków oraz w ich bezpośrednim otoczeniu mogą być prowadzone tylko za zezwoleniem odpowiednich służb ochrony zabytków.
- Ochrona obiektów kulturowych umieszczonych w ewidencji przez ich zachowanie i ochronę. Wszelkie prace przy obiektach i na terenach obiektów będących w ewidencji zabytków mogą być przeprowadzane za zgodą odpowiednich służb ochrony zabytków. Rozbiórka budynku o wartościach kulturowych może być dokonana tylko w uzasadnionych przypadkach za zgodą odpowiednich służb ochrony zabytków i po wykonaniu stosownej dokumentacji.

W odniesieniu do stanowisk archeologicznych Studium zakłada:

- Ograniczenie na ich terenie wszelkich działań mogących przyczynić się do ich niszczenia (m.in. głęboka orka, kopanie dołów i rowów, eksploatacja złóż mineralnych).
- Ich ochronę w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego za pomocą archeologicznych stref ochrony konserwatorskiej.

Realizacja inwestycji na stanowiskach archeologicznych może wymagać uzyskania uzgodnienia lub opinii od Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz przeprowadzenia, za jego pozwoleniem, badań archeologicznych i wykonania ich dokumentacji.

- **Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Serocka – obszar „A” (Uchwała nr 163/XXII/04 Rady Miejskiej w Serocku z dnia 12 marca 2004 r.)**

Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Serocka – Obszar „A” określa uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego w zakresie obiektów zabytkowych dla obrębów 01, 02, 03, 04, 05, 10, 11, 12. Wprowadzono w nim, w stosunku do substancji zabytkowej szereg obowiązków. Należą do nich między innymi:

- Ustalenie ochrony:
 - Historycznego układu miasta lokacyjnego.
 - Pozostałości twierdzy napoleońskiej.
 - Dróg wyznaczających przebieg historycznych traktów średniowiecznych i tzw. „traktu petersburskiego” z I-szej połowy XIX w. (ciąg ulic Warszawska – Pułtуска).
 - Obiektów przy ulicy Pułtuskiej 13, 15 i 17 (dawnego zajazdu), wpisanych do rejestru zabytków prowadzonego przez Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków pod numerami 1102/677 (Pułtуска 15) i 957 (Pułtуска 13 i 17).
 - Obiektów włączonych do ewidencji zabytków prowadzonej przez Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.
 - Miejsc pamięci narodowej i kapliczek przydrożnych.
 - Stanowisk archeologicznych 50-66/4, 50-66/41, 50-67/11.
- Ustalenie stref ochrony konserwatorskiej dla historycznego układu miasta lokacyjnego oraz pozostałości twierdzy napoleońskiej.

▪ **Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Serocka – obszar „B” (Uchwała nr 555/LVI/2001 Rady Miejskiej w Serocku z dnia 30 lipca 2001 r.)**

Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Serocka – obszar „B” określa uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego w zakresie obiektów zabytkowych dla obrębów 06, 07, 08, 09.

- Plan ustala ochronę:
 - Historycznego układu miasta lokacyjnego.
 - Pozostałości twierdzy napoleońskiej.
 - Dróg wyznaczających przebieg historycznych traktów średniowiecznych i tzw. „traktu petersburskiego” z I połowy XIX w. (ciąg ulic Warszawska – Pułtuska).
 - Grodu wczesnośredniowiecznego (stanowisko archeologiczne 51-67/1) wpisanego do rejestru zabytków prowadzonego przez Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków dnia pod numerem A-779/1130.
 - Nawierzchni brukowej Rynku, wpisanej do rejestru zabytków prowadzonego przez Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków pod numerem A-48.
 - Obiektów wpisanych do rejestru zabytków i włączonych do ewidencji prowadzonej przez Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.
 - Miejsc pamięci narodowej i kapliczek przydrożnych.
- Plan ustala strefy ochrony konserwatorskiej:
 - Historycznego układu urbanistycznego miasta lokacyjnego.
 - Archeologiczną wokół grodziska wczesnośredniowiecznego (51-67/1).
 - Archeologiczną nawarstwienia kulturowego (A), związaną z powstaniem i rozwojem miasta.
 - Obserwacji archeologicznej (Aa).

▪ **Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Serocka – obszar „C” (Uchwała nr 134/XVIII/03 Rady Miejskiej w Serocku z dnia 12 grudnia 2003 r.)**

Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Serocka – obszar „C” określa uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego w zakresie obiektów zabytkowych dla obrębów 13, 14, 15.

- Plan ustala ochronę:
 - Historycznego układu urbanistyczny miasta lokacyjnego.
 - Dróg wyznaczających przebieg historycznych traktów: trakty średniowieczne oraz tzw. trakt petersburski z I poł. XIX w (ciąg ulic: Warszawska – Pułuska).
 - Zabytkowych obiektów architektonicznych zlokalizowanych na terenie objętym planem.
 - W planie ustalono ochronę konserwatorską dla stanowiska archeologicznego, włączonego do ewidencji MWKZ, oznaczonego na rysunku planu numerem 51-66/5.
- Plan ustala strefę ochrony konserwatorskiej historycznego układu urbanistycznego miasta lokacyjnego.

▪ **Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Serocka – obszar „D” (Uchwała nr 612/LXIV/2001 Rady Miejskiej w Serocku z dnia 7 grudnia 2001 r.)**

Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Serocka – obszar „D” określa uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego w zakresie obiektów zabytkowych dla obrębów 16, 17, 18, 19.

- Plan ustala ochronę:
 - Historycznego układu urbanistycznego miasta lokacyjnego.
 - Pozostałości twierdzy napoleońskiej.
 - Dróg wyznaczających przebieg historycznych traktów:
 - Traktów średniowiecznych

- Tzw. traktu petersburskiego z I połowy XI w. (ciągu ulic: Warszawska – Pułtuska),
 - Cmentarza parafialnego rzymsko – katolickiego, wpisanego do rejestru zabytków – nr rej. 1385 z dnia 26.07.1989 r.
 - Zabytkowych obiektów architektonicznych zlokalizowanych na terenie objętym planem.
 - Miejsc pamięci narodowej i kapliczek przydrożnych,
 - Plan ustala ochronę konserwatorską stanowisk archeologicznych z okresu wczesnośredniowiecznego:
 - Nr 51 – 67/3.
 - Nr 51 – 67/4.
- Plan ustala strefę ochrony konserwatorskiej historycznego układu urbanistycznego miasta lokacyjnego.
- **Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Serocka – obręb 20 (Uchwała nr 135/XVIII/03 Rady Miejskiej w Serocku z dnia 12 grudnia 2003 r.)**

Plan ustala obowiązek uzgadniania inwestycji położonych w strefie ochrony konserwatorskiej lub ochrony przyrodniczej z Mazowieckim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków lub Mazowieckim Wojewódzkim Konserwatorem Przyrody.
- Plan ustala:
 - Ochronę konserwatorską budynku mieszkalnego – drewnianego z ok. 1930 r.
 - Ochronę konserwatorską kapliczek, krzyży przydrożnych i miejsc pamięci.
- **Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Serock – sekcja „A” (Uchwała nr 557/LVII/2001 Rady Miejskiej w Serocku z dnia 30 lipca 2001 r.)**

Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Serock – sekcja „A” określa uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego w zakresie obiektów zabytkowych dla obrębów: Zabłocie Święcienica, Zalesie Borowe, Guty.

- Plan ustala ochronę konserwatorską kapliczek i miejsc pamięci:
 - Kapliczek w Zabłociu, oznaczonych na planie nr 19.
- Plan ustala ochronę konserwatorską następujących stanowisk archeologicznych:
 - Typowanych do wpisu do rejestru zabytków oznaczonych na rysunku planu: w Zabłociu nr 50-65/1, Zalesiu Borowym nr 50-66/26, 27, 28.
 - O wartościach kulturowych wg numerów oznaczonych na rysunku planu: Zabłocie: nr 50-65/2,3,4; Zalesie Borowe: nr 50-66/25, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 38, 39; Święcienica: nr 50-66/40.
- **Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Serock – sekcja „B” (Uchwała nr 558/LVII/2001 Rady Miejskiej w Serocku z dnia 30 lipca 2001 r.)**

Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Serock – sekcja „B” określa uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego w zakresie obiektów zabytkowych dla obrębów: Stanisławowo, Dębe, Ludwinowo Dębskie, Bolesławowo.

- Plan ustala ochronę konserwatorską następujących zespołów pałacowo-parkowych, dworsko-parkowych i parków:
 - Park dworski w Dębem z początku XIX w, zniekształcony, z zachowanymi elementami dawnej kompozycji i „Basztą” z 1905-10 w stanie postępującej ruiny oznaczony na planie nr 4.
 - Zespół dworski w Ludwinowie Dębskim z XIX/XX w. Oznaczony na planie nr 7.

- Plan ustala ochronę konserwatorską budownictwa obronnego i wojskowego:
 - Fort w Dębem z 1904 r. oznaczony na planie nr 11.
- Plan ustala ochronę konserwatorską kapliczek i miejsc pamięci:
 - Istniejące kapliczki, figury i krzyże przydrożne.
- Plan ustala ochronę konserwatorską następujących stanowisk archeologicznych:
 - O wartościach kulturowych wg numerów oznaczonych na rysunku planu: we wsi Dębe – nr 51-65/3.
- **Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Serock – sekcja „C” (Uchwała nr 629/LXVII/2002 Rady Miejskiej w Serocku z dnia 1 lutego 2002 r.)**

Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Serock – sekcja „C” określa uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego w zakresie obiektów zabytkowych dla obrębów: Izbica, Jachranka, Skubianka, Dosin) z wyłączeniem obrębu Borowa Góra.

 - Plan ustala ochronę konserwatorską cmentarza rzymsko-katolickiego w parafii Wola Kiełpińska położony w obrębie Skubianka z 2 poł. XIX w., wpisany do rejestru zabytków pod nr 1384 z dn. 08.12.1989 r. Oznaczony na planie nr 17.
- Plan ustala ochronę konserwatorską następujących stanowisk archeologicznych:
 - Typowanych do wpisu do rejestru zabytków oznaczonych na rysunku planu: w Izbicy nr 51-66/6, Jachrance nr 51-66/7.
 - O wartościach kulturowych wg numerów oznaczonych na rysunku planu: 51-66/2, 51-66/3, 51-65/4, 51-66/1, 51-66/8.
- **Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Serock – sekcja „C” (Uchwała nr 243/XXXII/04 Rady Miejskiej w Serocku z dnia 21 grudnia 2004 r.)**

Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Serock – sekcja „C” określa uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego w zakresie obiektów zabytkowych dla obrębu Borowa Góra z wyłączeniem działki nr 72.

- Plan ustala ochronę konserwatorską układów, obiektów i obszarów będących w ewidencji MWKZ (kapliczek przydrożnych i miejsc pamięci).

- **Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Serock sekcja "C" – część obrębu Borowa Góra (Uchwała nr 252/XXX/08 z dnia 24.09.2008r.)**

Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Serock – sekcja „C” określa uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego w zakresie dwóch odrębnych terenów określonych na rysunku planu: terenu A o łącznej powierzchni 10,60 ha i terenu B o łącznej powierzchni 0,95 ha.

- Plan stanowi, iż wszelka zabudowa i zagospodarowanie pod względem funkcjonalnym i przestrzennym powinna uwzględniać wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury.

- **Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Serock – sekcja „D” (Uchwała nr 559/LVII/2001 Rady Miejskiej w Serocku z dnia 30 lipca 2001 r.)**

Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Serock – sekcja „D” określa uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego w zakresie obiektów zabytkowych dla obrębów: Wola Smolana, Szadki, Wola Kiełpińska.

- Plan ustala ochronę konserwatorską zespołu kościelnego kościoła parafialnego rzymsko-katolickiego p.w. św. Antoniego Padewskiego w Woli Kiełpińskiej, wpisanego do rejestru zabytków pod numerem 1116/1083 z dnia 03.12.1974 r., oznaczony na planie nr 9.
- Plan ustala ochronę konserwatorską następujących stanowisk archeologicznych:

- Typowanych do wpisu do rejestru zabytków oznaczonych na rysunku planu: w Izbicy nr 51-66/6, Jachrance nr 51-66/7.
 - wartościach kulturowych wg numerów oznaczonych na rysunku planu: 51-66/2, 51-66/3, 51-65/4, 51-66/1, 51-66/8.
- **Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Serock – sekcja „E” (Uchwała nr 136/XVIII/03 Rady Miejskiej w Serocku z dnia 12 grudnia 2003 r.)**

Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Serock – sekcja „E” określa uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego w zakresie obiektów zabytkowych dla obrębów: Ludwinowo Zegrzyńskie, Stasi Las, Dębinki, Marynino, Karolino.

- Plan ustala ochronę konserwatorską zabudowy mieszkalnej drewnianej:
 - Pojedyncze budynki mieszkalne drewniane w Karolinie, zamieszkałe w dobrym stanie technicznym, oznaczone na planie nr 16.
 - Plan ustala ochronę konserwatorską kapliczek i miejsc pamięci:
 - Kapliczki, figury i krzyże przydrożne w Karolinie, Dębinkach, oznaczone na planie nr 19.
 - Plan ustala ochronę konserwatorską następujących stanowisk archeologicznych:
 - Dębinki: nr 50 – 66/42.
 - Marynino: nr 51-66/10.
 - Karolino: nr 51-66/9.
- **Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Serock – sekcja „F” (Uchwała nr 137/XVIII/03 Rady Miejskiej w Serocku z dnia 12 grudnia 2003 r.)**

Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Serock – sekcja „F” określa uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego w zakresie obiektów zabytkowych dla obrębu Jadwisin.

- Plan ustala ochronę konserwatorską następujących zespołów pałacowo – parkowych, dworsko – parkowych i parków:
 - Zespół pałacowo – parkowy w Jadwisinie z końca XIX wieku z pałacem wpisanym do rejestru zabytków pod numerem 1039/305 z dn. 20.12.1961 oznaczony na planie numerem 1.
 - Zespół dworsko – parkowy w Jadwisinie z końca XIX wieku, oznaczony na planie numerem 2.
 - Park w Jadwisinie z XIX/XX wieku, oznaczony na planie numerem 5.
 - Założenia dworskie w Borowej Górze – Jadwisinie z początku XX wieku, oznaczone na planie numerem 8.
- Plan ustala ochronę konserwatorską Obserwatorium astronomiczne w Borowej Górze – Jadwisinie z I-szej połowy XX wieku, oznaczone na planie numerem 14.
- Plan ustala ochronę konserwatorską kapliczek, figury i krzyży przydrożnych w Jadwisinie oznaczonych na planie numerem 19.
- Plan ustala ochronę konserwatorską następujących stanowisk archeologicznych o wartościach kulturowych według numerów oznaczonych na rysunku planu:
 - Nr 52-66/61.
 - Nr 52-66/62.
- Plan ustala strefę ochrony konserwatorskiej – założenia Jadwisin.
- **Zmiana Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Serock – część sekcji „F” (Uchwała nr 604/LXV/10 Rady Miejskiej w Serocku z dnia 10 listopada 2010 r.)**

Zmiana Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Serock – część sekcji „F” określa uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego w zakresie obiektów zabytkowych dla obrębu Jadwisin.

- W planie wskazuje się:

- Obiekt wpisany do rejestru zabytków – pozostałość dworku w Zegrzynku z dworem wpisany do rejestru zabytków pod numerem 1123/198/59 – ruiny „Dworku Szaniawskiego” objęty ochroną na podstawie przepisów odrębnych, dla którego obowiązuje wymóg uzyskania pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków dla wszelkich działań inwestycyjnych.
 - Granicę strefy konserwatorskiej ochrony archeologicznej w obrębie, której istnieje duże prawdopodobieństwo odkryć zabytków archeologicznych.
- Wyznacza się strefę ochrony konserwatorskiej – Jadwisin - określonej granicą na rysunku planu, w obrębie, której obejmuje się ochroną wyznaczone na rysunku planu aleje. Dlatego wszelkie roboty budowlane na terenach alej wymagają uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.
- Wyznacza się strefę ochrony konserwatorskiej Umocnienia Dużego Twierdzy Zegrze określonej granicą na rysunku planu, która obejmuje w całości teren oznaczony symbolem U2 oraz w części teren KDGP1. W obrębie strefy wszelkie działania inwestycyjne należy uzgadniać z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków lub odpowiednio uzyskać pozwolenie.
- Wyznacza się strefę ochrony konserwatorskiej dla obszaru założenia pałacowo-parkowego w Zegrzu, określonej granicą na rysunku planu, obejmującą w części obszar UT2. W obrębie strefy wszelkie działania inwestycyjne należy uzgadniać z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków lub odpowiednio uzyskać pozwolenie,
- Ustala się ochronę obiektów znajdujących się w ewidencji i wskazanych na rysunku planu, dla których obowiązuje wymóg uzgadniania z właściwym konserwatorem zabytków wszelkich robót budowlanych, konserwatorskich, restauracyjnych i działań inwestycyjnych mających wpływ na wygląd obiektów oraz reklam i urządzeń reklamowych bez względu na rodzaj nośnika.

▪ **Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Serock – sekcja „G” (Uchwała nr 138/XVIII/03 Rady Miejskiej w Serocku z dnia 12 grudnia 2003 r.)**

Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Serock – sekcja „G” określa uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego w zakresie obiektów zabytkowych dla obrębu Wierzbica.

- Plan ustala ochronę konserwatorską cegielni z końca XIX wieku w Wierzbicy, oznaczonego na planie nr 15.
- Plan ustala ochronę konserwatorską kapliczek przydrożnych w Wierzbicy, przy drodze krajowej nr 61.
- Plan ustala ochronę konserwatorską następujących stanowisk archeologicznych:
 - Typowanych do wpisu do rejestru zabytków oznaczonych na rysunku planu:
 - 50-67/1,2, 50-67/4,5, 50-67/13 – osadnictwo starożytne.
 - 50-67/7, 50-67/12 – osadnictwo wczesnośredniowieczne.
 - 50-67/15,16 – osadnictwo z okresu wpływów rzymskich.
 - O wartościach kulturowych, według numerów oznaczonych na rysunku planu:
 - 50-67/3, 6, 8, 10, 14 – osadnictwo starożytne.
 - 50-67/9 – osadnictwo starożytne i wczesnośredniowieczne.
 - 50-67/17, 18 – osadnictwo wczesnośredniowieczne i średniowieczne.

▪ **Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Serock – sekcja „H” (Uchwała nr 630/LXVII/2002 Rady Miejskiej w Serocku z dnia 1 lutego 2002 r.)**

Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Serock – sekcja „H” określa uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego

w zakresie obiektów zabytkowych dla obrębów Gąsiorowo, Łacha, Kania Nowa, Kania Polska z wyłączeniem obrębu Nowa Wieś.

- Plan ustala obowiązek uzgadniania wszelkich inwestycji położonych w strefach ochrony konserwatorskiej lub ochrony przyrodniczej z Mazowieckim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków i Mazowieckim Wojewódzkim Konserwatorem Przyrody.
- Plan ustala ochronę konserwatorską domu drewnianego oznaczonego na rysunku planu numerem 16.
- Plan ustala ochronę konserwatorską następujących kapliczek i miejsc pamięci:
 - Kapliczki, figury i krzyże przydrożne w Gąsiorowie, Kani Polskiej, oznaczone na rysunku planu numerem 19.
- Plan ustala ochronę konserwatorską następujących stanowisk archeologicznych:
 - Typowanych do wpisu do rejestru zabytków oznaczonych na rysunku planu w Gąsiorowie nr 50-67/19 i w Kani Polskiej nr 50-67/36,37,38.
 - O wartościach kulturowych, według numerów oznaczonych na rysunku planu: 50-67/19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26; 50-67/27, 28, 29; 50-67/30, 31, 32.
- **Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Serock – sekcja „H” (Uchwała nr 694/LXXXII/2002 Rady Miejskiej w Serocku z dnia 7 października 2002 r.)**

Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Serock – sekcja „H” określa uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego w zakresie obiektów zabytkowych dla obrębu Nowa Wieś.

- Plan ustala obowiązek uzgadniania wszelkich inwestycji położonych w strefach ochrony konserwatorskiej lub ochrony przyrodniczej z Mazowieckim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków i Mazowieckim Wojewódzkim Konserwatorem Przyrody.

- Plan ustala ochronę konserwatorską domu drewnianego oznaczonego na rysunku planu numerem 16.
- Plan ustala ochronę konserwatorską następujących stanowisk archeologicznych:
 - O wartościach kulturowych, według numerów oznaczonych na rysunku planu: 50-67/33, 50-67/34, 50-67/35.

5.2 Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

5.2.1 Krajobraz kulturowy gminy

Na obecny kształt krajobrazu kulturowego Miasta i Gminy Serock w głównej mierze wpływa zachowany, historyczny układ miasta lokacyjnego oraz najcenniejszy zabytek archeologiczny na terenie powiatu, średniowieczne grodzisko. Nie można także zapominać o obecności Twierdzy Zegrze, zwartego, zaprojektowanego jako spójna całość architektoniczna, zespołu fortyfikacyjnego oraz pozostałości twierdzy napoleońskiej, unikatowego obiektu na skalę ogólnopolską. Powyższy fakt skłania do traktowania obu twierdz, jako odrębnych zespołów i poświęcenia im osobnych fragmentów w niniejszym opracowaniu.

5.2.2 Zarys historii Serocka

Najstarsze ślady działalności ludzkiej na terenie gminy pochodzą z III tys. p.n.e., stwierdzone w czasie prac archeologicznych przed rozpoczęciem budowy obwodnicy Serocka. Stanowiska archeologiczne związane z różnymi kulturami starożytnymi od epoki brązu po okres wpływów rzymskich znajdują się na terenie Jadwisina, Serocka, Zalesia Borowego i Wierzbicy. Serock, należący do najstarszych miast mazowieckich, swoje powstanie zawdzięcza wyjątkowemu położeniu. Powstał na wysokim brzegu rzeki Narwi, naprzeciw miejsca, w którym łączy się ona z drugą wielką rzeką Mazowsza - Bugiem. Datowanie powstania w tym miejscu grodu kontrolującego ważne szlaki komunikacyjne i handlowe, prowadzące na Ruś i Litwę, należy przesunąć z XI wieku na drugą połowę X wieku, to jest na okres bezpośrednio po włączeniu Mazowsza do państwa polskiego. Serock po raz pierwszy wymieniony został w źródłach pisanych w tzw. falsyfikacie mogileńskim, rzekomo wydanym

w dniu 11 kwietnia 1065 r. dla opactwa benedyktynów w Mogilnie. Dokument ten powstał później, to jest już w XII wieku, a konkretnie przed 1145 r., jednak jego część dotycząca uposażenia klasztoru w dochody z 19 grodów mazowieckich, w tym i z Serocka, odnosi się prawie na pewno do czasów króla Bolesława Śmiałego. Przyjmuje się, że to nadanie należy datować nie później niż na lata 1075-1079. Klasztor z Mogilna otrzymując dochody z grodów, tak naprawdę dostał uposażenie z odbywanych w nich targów. Miały one postać dziewięcin, to znaczy były dochodem z dziewiątego targu, w postaci dziewiątego denara, wieprza, źrebięcia i ryby. Na terenie Serocka klasztor otrzymał też połowę dochodów z komory celnej na Bugu, czyli drodze handlowej na Ruś. W trakcie badań archeologicznych stwierdzono, że gród był trzykrotnie zniszczony, a po ostatnim spaleniu w XIII wieku nie został już odbudowany.

Pierwsze informacje o rozwoju osadnictwa na terenie obecnej gminy, poza Serockiem dotyczyły w pierwszej kolejności dóbr kościelnych. Klasztor kanoników regularnych w Czerwińsku posiadał wieś Izbicę, a biskupstwo płockie wieś Wierzbicę. Dobra rycerskie pojawiają się nieco później, bo w XIV wieku, kilkuwioskowe dobra zegrzyńskie zostały nadane Sasinowi ze Smardzewa, a w XV wieku powstały rycerskie wsie Zabłocie i Zalesie Borowe.

Ważnym momentem w dziejach Serocka była lokacja miasta na prawie chełmińskim na początku XV w. Nie zachował się dokument nadania tego prawa, dlatego w literaturze wymieniane są dwie daty, 1417 r., kiedy mamy wiadomość o wójcie w świeżo lokowanym mieście. W 1423 r. oraz w 1425 r., kiedy miało miejsce potwierdzenie przywileju lokacyjnego przez księcia Janusza I. Istnieje jednak przekaz z pierwszej połowy XIX wieku, iż wśród dokumentów znanych władzom miasta Serocka znajdował się również dokument księcia Janusza I z 1411 roku nadający prawa miejskie. Mogło być też tak jak w niektórych innych miastach Mazowsza, że lokacja Serocka była wielostopniowa i składała się z ustanowienia wójtostwa, a następnie nadania prawa niemieckiego, które było później wielokrotnie potwierdzane. Należy jednak pamiętać, że w przypadku Serocka aktem tym nie utworzono nowej jednostki osadniczej, bo istniała ona wcześniej, jako osada targowa, ale zmieniono sytuację prawną jej mieszkańców, którzy odtąd jako mieszczanie dysponowali immunitetem gospodarczym i sądowniczym. Miasto, jako podmiot prawny posiadało swoje władze samorządowe, to jest radę miejską na czele

z burmistrzem. W przywileju lokacyjnym nie występują żadne elementy dotyczące rozplanowania, ale wytyczenie rynku, jako placu handlowego, sieci ulic wokół niego oraz podział znajdujących się przy nich terenów na działki był nieodłącznym elementem lokacji. Zachowany dokument z 1425 r. oraz lustracje dóbr królewskich z XVI i XVII wieku, dostarczają wielu istotnych informacji wielkości miasta lokacyjnego, jego głównych źródeł dochodów oraz struktury zawodowej mieszkańców. Miasto obejmowało obszar 43 włók ziemi i miało rynek o 70 % większy niż Warszawa. Układ urbanistyczny miasta lokacyjnego jest ciągle czytelny w postaci rynku i sieci ulic wokół niego. Miasto należało wówczas do książąt mazowieckich i to ostatni piastowscy władcy Mazowsza, Janusz III i Stanisław oraz ich podkanclerzy nadworny Wojciech z Popielżyna, serocki pleban, ufundowali zachowany do dziś murowany kościół noszący pierwotnie wezwanie św. Wojciecha. Jest on świetnym przykładem architektury gotyckiej na Mazowszu i jedynym obiektem tego typu w powiecie legionowskim.

Kościół wybudowano, w zasadniczej części w latach 1524 - 1529. Budowa była dziełem muratora mistrza Macieja Gadzały z Serocka, natomiast budowę dokończył, wykonując m.in. sklepienie nad nawą, warsztat budowlany muratora Wawrzyńca z Serocka, co miało miejsce między 1550 rokiem, kiedy pojawia się informacja o ofiarowaniu na ten cel 5000 sztuk cegieł przez właściciela dóbr Zatory, a rokiem 1564, kiedy zakończono budowę.

Po włączeniu Mazowsza do Korony Serock stał się miastem królewskim i należał do starostwa zakroczymskiego. Przez niemal cały XVIII wiek królewszczyzna ta była w posiadaniu możnej rodziny Młockich herbu Prawdzic, której przedstawiciele często używali tytułu „starosta zakroczymski i serocki”. Starosta ten był posiadaczem wójtostwa serockiego, które najczęściej było wydzierżawiane okolicznej szlachcie, a w Serocku reprezentował go podstarosta. Miasto było ośrodkiem jednego z trzech powiatów w ziemi zakroczymskiej, a powiat serocki funkcjonował w podziałach administracyjnych Mazowsza aż do 1796 r. Odbywały się tu roki sądowe i chociaż oryginalne księgi serockie nie zachowały się, gdyż spłonęły w 1944 r., to częściowo zapisy sądów w Serocku znaleźć można w niektórych księgach grodzkich zakroczymskich. Na sejmikach zakroczymskich wybierano dla powiatu serockiego osobnych poborców podatkowych i dystrybutorów soli. Funkcjonował też osobny urzędnik – podwojewody serockiego, który powoływany był przez wojewodę

mazowieckiego, a jednym z jego zadań było nadzorowanie cen i miar używanych w handlu w miastach powiatu serockiego.

Ze względu na nadrzeczne położenie miasta mieszkańcy Serocka w dużej części trudnili się zajęciami związanymi z rybołówstwem, flisactwem, koszykarstwem, szkutnictwem i handlem. W połowie XVI w. Serock słynął na całe Mazowsze z produkcji znakomitego piwa, oraz wyrobu taniego sukna. W dolnej części miasta znajdowały się: młyny wodne, browary, przeprawa, komora celna i dwór starosty. Kres rozwojowi miasta położył okres potopu szwedzkiego. Zniszczenia i epidemie chorób pogrzyły miasto w marazmie na prawie całe stulecie. W okresie Sejmu Czteroletniego miasto było nadal w kiepskiej kondycji, na co wskazują pustki w kasie, zrujnowane stare bruki oraz co trzeci pusty plac zamiast domów. W drugiej połowie XVIII wieku miasto toczyło spory graniczne z właścicielami sąsiednich dóbr szlacheckich oraz gospodarcze ze starostami zakroczymskimi

W latach 1808-1811 na polecenie cesarza Napoleona, który uznał Serock za ważny punkt strategiczny, została wzniesiona twierdza, która razem z Modlinem i Pragą, miała bronić linii Wisły i osłaniać Warszawę od wschodu. Budowa w istotnym stopniu zmieniła miasto. Zburzono część budynków, w tym m.in. kościół szpitalny Świętego Ducha, a w kościele parafialnym przez pewien czas urządzono magazyny, zbudowano natomiast most przez Narew do Arciechowa. Twierdza będąc jeszcze w trakcie budowy, wraz z umocnionymi przedmościami w Wierzbicy, Arciechowie i Cuplu, zdała egzamin sprawności w wojnie z Austrią w 1809 r., a jej załoga z sukcesami dokonywała wypadów pod dowództwem gen. Józefa Niemojewskiego. Później jednak plany dotyczące Serocka uległy zmianie i budowy umocnień nie kontynuowano, chociaż w założeniu twierdza w tzw. II fazie miała stanowić olbrzymi obiekt, większy od Modlina, i objąć powierzchnię 78 hektarów, z 7 bastionami i 3 rawelinami bramowymi. Mimo, że twierdzy nie skończono to Serock stał się na prawie ćwierć wieku miastem garnizonowym, w którym czasowo, w okresie przemarszu wojsk równocześnie mogły stanąć 2-3 pułki piechoty oraz oddziały artylerii. W okresie Królestwa Polskiego garnizon był mniejszy, bo w koszarach dolnych nad Narwią, które zostały zbudowane jako koszary dla artylerii była rozlokowana tylko 2 kompania Korpusu Inwalidów i Weteranów, a w koszarach górnych, z reguły tylko jeden batalion piechoty, któregoś z pułków stacjonujących w Warszawie, Modlinie lub Pułtusku. W momencie wybuchu Powstania

Listopadowego był to II batalion dowodzony przez ppłk Czołczyńskiego z 2 pułku piechoty dowodzonego przez płk Jana Skrzyneckiego, który z I batalionem stał w Pułtusku. Dzięki sporej grupie oficerów Serock w okresie Królestwa Polskiego był ważnym ośrodkiem życia towarzyskiego, szczególnie w okresie, gdy w pobliskim dworze w Wierzbicy osiadł bohater wojen napoleońskich, generał Kazimierz Małachowski z młodą żoną Benigną z Wojszyków poznaną w okolicach Serocka.

Fragmenty umocnień ziemnych twierdzy najlepiej zachowały się w północno-wschodniej części miasta i powinny być poddane jak najszybszej rewaloryzacji. Najbardziej widoczny jest jednak fragment rawelinu zachodniego w formie wałów okalających z dwóch stron boisko stadionu miejskiego. Ziemny charakter wałów stanowił o ich nietrwałości i już w niespełna 15 lat po wybudowaniu pisano o ich osuwaniu się. Najwięcej zmian w ich zachowaniu przyniósł rozwój zabudowy miejskiej oraz działania wojenne i to bynajmniej nie tylko powszechnie znane z 1944 r., ale np. wielkie manewry armii rosyjskiej w 1902 r.

Szansą na rozwój miasta była budowa traktu kowieńsko-petersburskiego, który w Serocku przecinał się z traktem białostockim, łączącym Płock i Modlin z Białymstokiem i Brześciem. Jednak poza wybudowaniem zachowanego do dziś zajazdu pocztowego i kilku karczm nie można zauważyć jakichś specjalnych korzyści. Po upadku Powstania Listopadowego miasto znalazło się w kolejnym okresie stagnacji. Mimo przeprowadzenia kilku ważnych inwestycji, takich jak położenie nowego bruku na Rynku i kilku sąsiednich ulicach (do dziś zachowany ślad w topografii miasta to ulica Brukowa), budowy rzeźni, dawniej zwanej szlachtuzem oraz dwóch studni na rynku, miasto było słabe gospodarczo i miało charakter rolniczo-rzemieślniczy. Mimo wyraźnego wzrostu liczby mieszkańców, będącego wynikiem napływu ludności żydowskiej, Serock stracił prawa miejskie w 1869 r., co mimo zaangażowania mieszkańców w Powstanie Styczniowe nie było represją władz carskich, ale wynikiem reformy administracyjnej na obszarze całego Królestwa Polskiego. Miasto stało się natomiast siedzibą władz gminy Zegrze, znacznie większej powierzchniowo niż obecna miejscowość o tej nazwie, która obejmowała m.in. Popowo.

Pod koniec XIX w. spotkało Serock nieszczęście, które stało się impulsem do kolejnego podźwignięcia się z upadku. W dniach 9-10 lipca 1893 r., miasto zostało zniszczone w wyniku wielkiego pożaru, który wybuchł w nocy w jednym z budynków

przy rynku i bardzo szybko rozprzestrzenił się na olbrzymi teren. Pożar zniszczył 142 domy, w tym urząd gminy, synagogę, szkołę i plebanię. Straty wyceniono na olbrzymią kwotę 360 tys. rubli. Na 5000 mieszkańców, blisko 3000 pozostało bez dachu nad głową, w większości rybaków i rzemieślników oraz żydowskich handlarzy. Mieszkańcy potrzebowali kilku lat, aby otrząsnąć się z tego nieszczęścia. Konieczność odbudowy dużej części miasta przyniosła w następstwie okres intensywnego ruchu budowlanego trwającego do czasu I wojny światowej, ostatecznie zakończonym odzyskaniem charakteru miejskiego i praw miejskich w 1923 r. Powstały wówczas piętrowe kamienice przy Rynku, w tym kilka istniejących do dziś. Szczególnie reprezentacyjnego charakteru nabrały też domy przy trakcie kowieńsko-petersburskim oraz na ulicy łączącej go z Rynkiem, to jest obecnej ulicy Kościuszki.

Na rozwój miasta wpływ miało również powstanie rosyjskiej twierdzy w Zegrzu. Nastąpił wzrost znaczenia niektórych rzemiosł i usług. Już w okresie budowy twierdzy w Zegrzu zwiększyła się w Serocku liczba piekarni, masarni i kuźni. Najliczniejszymi rzemieślnikami stali się szewcy, a w sferze usług pojawiły się piwiarnie, kawiarnie, herbaciarnie, bilard i dwa kina.

Powstawały też się różne inicjatywy społeczne, w które angażowali się też przedstawiciele okolicznego ziemiaństwa - Karol Dłużewski z Pobyłkowa, Zygmunt Szaniawski z Zegrzynka i Stanisław Skarzyński z Popowa. W 1901 r. powstała Ochotnicza Straż Ogniowa, a z inicjatywy działaczy Towarzystwa Oświaty Narodowej Szkoła Macierzy Szkolnej. Działało tu też Towarzystwo Kulturalno-Oświatowe Jutrzenka i ochronka dla dzieci, czytelnie książek polskich i żydowskich. W Serocku, w Popowie i w Woli Kiełpińskiej powstały kółka rolnicze, których jednym z głównych celów była edukacja rolnicza. Wszystkie te inicjatywy ukształtowały patriotyczne postawy mieszkańców, zmanifestowane m.in. w okresie walki o język polski w szkole i w urzędach, w 1904 r., kiedy Serock i gmina Zegrze należały do najaktywniejszych ośrodków w Królestwie Polskim.

Serock stał się też modny w środowiskach artystycznych, m.in. dzięki wycieczkom krajoznawczym i szkole koszykarskiej, powstałej z inicjatywy Towarzystwa Popierania Przemysłu Ludowego, którego Sekcja Przemysłu i Handlu Ludowego patronowała serockiej szkole. Jednym z jej wykładowców był Apoloniusz Kędzierski wybitny malarz, który w serockiej szkole koszykarstwa uczył projektowania mebli

oraz barwienia wikliny. Był on rodzonym bratem serockiego lekarza Antoniego Kędzierskiego, wielkiego społecznika, współinicjatora wielu instytucji.

Syn doktora, Janusz Kędzierski, pisarz i lotnik, w jednym ze swoich tekstów napisał, że zdaniem wielu osób Serock ze swoimi malowniczymi uliczkami i pejzażami miał szansę stać się drugim Kazimierzem Dolnym.

Do Serocka docierali też członkowie powstałych w 1906 roku towarzystw: Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego oraz Towarzystwa Opieki nad Zabytkami Przeszłości m.in. wybitni fotografowie Zdzisław Marcinkowski i Henryk Poddębski. W 1913 r. z inicjatywy serockiego proboszcza księdza Jana Milewskiego Towarzystwo Opieki nad Zabytkami patronowało remontowi kościoła delegując do tych prac dwóch swoich członków, wybitnych architektów: Józefa Piusa Dziekońskiego i Kazimierza Skórewicza.

W okresie I wojny światowej Serock stał się ośrodkiem powiatu, składającego się z gmin Zegrze i Gzowo, z bardzo aktywnym komitetem obywatelskim. Również serocka gmina żydowska (kahał) swoim zasięgiem obejmowała duży obszar powiatu pułtuskiego, w tym Popowo, Zatory i Gzowo. W II Rzeczypospolitej Serock odzyskał prawa miejskie z dniem 1 stycznia 1923 r., a pierwszym burmistrzem został wójt gminy Zegrze Józef Jasiobędzki. Przywracanie charakteru miejskiego przerwała wprawdzie II wojna światowa, ale w tym okresie powstało kilka ważnych obiektów jak elektrownia i rzeźnia miejska oraz bardzo interesujący budynek 7 klasowej szkoły publicznej im. R. Traugutta. Liczba ludności osiągnęła rekordowe 6,5 tys., w tym 40 % narodowości żydowskiej. W tym okresie były też remontowane niektóre stare budynki, w tym gotycki kościół. Jego remont to przede wszystkim zasługa księdza Franciszka Kuligowskiego, który był jednym z najbardziej zasłużonych serockich proboszczów, działającym w tej parafii przez ponad 30 lat, to jest od 1925 do 1956 roku. Dzięki jego staraniom w latach 30-tych pod kierunkiem znanego architekta i konserwatora Juliusza Lisieckiego, przeprowadzono gruntowną restaurację serockiej świątyni. Została ona jednak poważnie uszkodzona w okresie walk na przyczółku pułtusko-serockim w 1944 r. a ksiądz Kuligowski po wojnie w latach 1945-49 w niesprzyjającej atmosferze politycznej dokonał jeszcze jednego remontu serockiej świątyni.

W 1939 r., poza bombardowaniem w dniu 3 września, kiedy to została zniszczona wielka kamienica Rozenbergów, na rogu ulicy 3 Maja i Kościuszki, Serock nie odniósł większych zniszczeń. Miasto Serock oraz gmina Zegrze zostały wcielone do Rzeszy. Na odcinku między Serockiem i Dębem rzeka Narew stanowiła granicę z Generalną Gubernią. Mieszkańców narodowości żydowskiej usunięto z miasta na początku grudnia 1939 r., natomiast kirkut – żydowski cmentarz został zniszczony, a część nagrobków – macew, wykorzystano do zbudowania schodów na grodzisko i tarasu widokowego. W kwietniu 1940 r. aresztowano i wywieziono do obozów sporą część przedstawicieli miejscowej inteligencji i elity miasta, gdzie zmarli lub zostali zamordowani, m.in. długoletni radny Stanisław Głowacki i lekarz Zygmunt Szczuka. Na terenie synagogi i przyległych budynków utworzono obóz pracy, w którym hitlerowcy prowadzili tzw. resocjalizację oskarżonych o mniejsze przestępstwa.

Część budynków w czasie wojny zniszczyli Niemcy nakazując np. rozebranie wiatraków, ale największe zniszczenia miały miejsce jesienią 1944 r. w czasie walk na przyczółku pułtusko-serockim. Serock został zniszczony bardzo poważnie, niemal w 2/3, a ludzie wracający do miasta zimą 1945 r. byli często skazani na mieszkanie w ziemiankach. Zniszczonych zostało wiele kamienic, w tym kilka przy rynku. Te, które przetrwały wojnę w niezłym stanie zostały rozebrane przez komunistyczne władze miasta. Dopiero odrodzenie samorządu terytorialnego w 1990 r. umożliwiło przywrócenie życia w Ryнку i jego pierzejach.

Zarówno przed wojną, jak też po zakończeniu okupacji, aż do swojej śmierci w 1970 roku, na terenie gminy, w Jadwisinie mieszkał i tworzył polski dramaturg, felietonista i pisarz Jerzy Szaniawski. Pozostał po nim, wpisany do rejestru zabytków dworek, który niestety spłonął doszczętnie w 1977 roku.

5.2.3 Zabytki nieruchome w Serocku

Jednym z największych dokonań odrodzonego samorządu w Serocku było podjęcie zadania rewaloryzacji historycznego układu urbanistycznego, z głównym celem przywrócenia Ryńkowi roli centrum miasta. Zadanie zostało już prawie zrealizowane. W 1997 r. wybudowany został ratusz w typie neoklasycystycznym, pierzeje rynekowe są już prawie wypełnione, przy czym sąsiadują tu ze sobą zachowane budynki zabytkowe, oraz nowe, stylowe kamieniczki. Dwie z nich, pod nr 14 i 16, w latach 2000-2001 zostały już wyremontowane, a dwie większe, bardziej reprezentacyjne,

oryginalne, 100 letnie pod nr 1 i 5, pozostają jeszcze do odrestaurowania. Można jedynie żałować, iż nie nawiązano do historycznej numeracji domów przy Rynku, która zaczynała się od płd-zach. narożnika Rynku. Centrum życia miasta wróciło więc na swoje miejsce.

W sąsiedztwie Rynku znajduje się najcenniejszy zabytek kościół późnogotycki, którego mury zostały w 2001 r. zostały poddane bardzo poważnym pracom konserwatorskim. Wcześniej od strony wschodniej i południowej wycięto dziko rosnące drzewa i krzewy zasłaniające częściowo widok na kościół od strony Narwi.

Znajdująca się obok, powstała na przełomie XIX i XX wieku, plebania również zasługuje na uwagę, a jej piętrowa sylwetka pięknie prezentuje się w panoramie miasta, co uwieczniono na wielu pocztówkach i fotografiach.

W pobliżu, przy ulicy Św. Wojciecha 1, zlokalizowany jest drewniany budynek dawnej szkoły, który powstał w trakcie odbudowy miasta po pożarze w 1893 r. Położenie w pobliżu najstarszych zabytków Serocka, grodziska i kościoła, a także Rynku i traktu spacerowego stanowi o jego atrakcyjności, jako miejsca lokalnej izby pamięci lub muzeum, co też znalazło swój wyraz w zamierzeniu stworzenia takowej izby w tym miejscu przez gminę.

Na sąsiednim wzgórzu znajduje się grodzisko, o którym szerzej napisano przy omawianiu zabytków archeologicznych. Należy jednak podkreślić, iż gmina wiele wysiłku włożyła w uporządkowanie stanu prawnego tego miejsca, jego zagospodarowanie i włączenie w sferę usług kulturalnych.

Cmentarz parafialny przy ulicy Warszawskiej jest wpisany do rejestru jako całość, ale niestety poszczególne nagrobki nie są osobno ewidencjonowane, a co za tym idzie ochrona najstarszych grobów jest niewystarczająca. W Katalogu zabytków wymienia się tylko niektóre z nich, jak Gregorkiewiczów, czy Teofili Czerwińskiej, ale są tu też groby osób zasłużonych, jak księdza Józefata Szczygielskiego, rektora Instytutu Głuchoniemych i Ociemniałych w Warszawie, rodzin Bogusławskich i Smyjewskich, albo nagrobki wykonane przez znane warszawskie firmy kamieniarskie, jak np. grób rodziny Berlińskich.

Obiekt pod nazwą zajazd pocztowy z pierwszej połowy XIX wieku przy ulicy Pułtuskiej składa się z trzech budynków. Budynek dawnej stajni jest w rękach

prywatnych i przed kilku laty został odremontowany. Dawna wozownia i sam zajazd są wykorzystywane jako mieszkania komunalne i od dawna wymagają remontu.

We wrześniu 2011 roku została rozwiązana sprawa cmentarza żydowskiego przy ulicy Pułtuskiej. Decyzją Wojewody Mazowieckiego został on przekazany Związkowi Gmin Wyznaniowych Żydowskich w RP.

Poza Serockiem najcenniejsze obiekty znajdują się w Zegrzu. Są to, omówione dalej, dość dobrze zachowane elementy fortyfikacji twierdzy Zegrze, pałac Krasińskich oraz kasyno oficerskie.

W Jadwisinie znajduje się pałac Radziwiłłów z końca XIX w. w stylu neorenesansu francuskiego, zaprojektowany przez architekta Francois Arveufa, zabudowania folwarczne oraz figura przydrożna św. Stanisława Kostki z połowy XIX w., dłuta znanego rzeźbiarza Ludwika Kauffmana.

W Woli Kiełpińskiej zlokalizowany jest neobarokowy kościół parafialny z końca XIX w., zaprojektowany przez Konstantego Wojciechowskiego. Zostały w nim umieszczone epitafia członków rodziny Krasińskich z XVIII-XIX w. przeniesione z kościoła w Zegrzu oraz epitafium fundatora kościoła Macieja Radziwiłła. Cmentarz parafialny został założony w tym samym czasie, a do najcenniejszych obiektów należą przeniesione z cmentarza w Zegrzu nagrobki administratorów dóbr zegrzyńskich.

W Wierzbicy znajduje się jeden z nielicznych przykładów budownictwa przemysłowego, budynek cegielni z II połowy XIX w. oraz kapliczka z 1863 r.

W Kani Nowej znajduje się stary cmentarz ewangelicko-augsburski, założony w pierwszej połowie XIX w., z fragmentami 2-3 nieco młodszych nagrobków. Jest to jedyna pamiątka po kolonistach niemieckich, którzy osiedlili się na terenie obecnej gminy Serock na przełomie XVIII-XIX w. Zachowane w Nowej Wsi drewniane domy mieszkalne nie zawierają żadnych elementów, które pozwoliłyby łączyć je z budownictwem typu olęderskiego.

Ważnym elementem krajobrazu kulturowego gminy, o którym nie można zapominać, są kapliczki. Powstawały one często na skrajach wsi i ulic, gdyż zgodnie z jeszcze do niedawna funkcjonującym obyczajem pogrzebowym, członkowie takiej lokalnej wspólnoty, odprowadzali do nich zmarłego. Część kapliczek postawiano w związku z upowszechnieniem się nabożeństw majowych, najczęściej w centralnym miejscu

wsi, lub dla uczczenia jakichś wydarzeń. Najwięcej jest ich w parafii zegrzyńskiej. Większość z nich powstała w pierwszej połowie XX wieku. Najstarsza pochodzi z 1865 r. i stoi przy skrzyżowaniu głównych dróg we wsi Wierzbica, do starszych należy również kapliczka we wsi Dębinki z 1881 r.

5.2.4. Zarys historii twierdzy napoleońskiej w Serocku

Twierdza w Serocku, w zamyśle Napoleona, miała wchodzić w skład trójkąta twierdz, wraz z budowanymi równocześnie, Pragą i Modlinem.

Twierdzę budowano w dwóch fazach. Pierwsza faza, wznoszona w latach 1808 – 1809 obejmowała powierzchnię ok. 57 ha, przy wielkości założenia ok. 950 x 600 metrów. Twierdza stanowiła układ pięciobastionowy, od strony wschodniej opierał się on o wysoka skarpe i rozwijał wzdłuż wybrzeża Narwi. Na część zachodnią składały się trzy bastiony, tworząc układ „korony”. Bastiony narożne, wraz z dwoma innymi, położonymi na skarpie nadrzecznej i częściowo zwróconymi

w stronę Narwi przyjmowały układ dzieł rogowych skierowanych ku północy i południowi. Wjazdy do twierdzy znajdowały się w rawelinie północnym (droga do Pułtusza), od strony południowo – zachodniej (kierunek do Nasielska i Warszawy) oraz na kierunku przeprawy naprzeciw grodziska.

Rozbudowa twierdzy nastąpiła około roku 1811, na skutek działań marszałka Davout, który uważał Serock za najważniejszy obiekt spośród trójkąta twierdz. W drugiej fazie twierdza zajmowała ok. 78 ha. Składała się z siedmiu ziemnych bastionów połączonych kurtynami w ciągły obwód obronny. Rozrost twierdzy nastąpił w kierunku północnym i północno – zachodnim, na pozostałym odcinku linia wałów pokrywała się z obrysem pierwszej fazy budowy. Do twierdzy wiodły cztery wjazdy, osłonięte rawelinami, a przy moście przez Narew rozbudowanymi przyczółkami mostowymi. Częściowe pokrywanie się zarysu obydwu faz świadczy o etapowym charakterze rozbudowy obiektu.

Najprawdopodobniej wskutek bezpośrednich rozkazów Napoleona, w marcu 1811 roku zaniechano dalszej rozbudowy twierdzy, skupiając wszystkie wysiłki na Modlinie. Po likwidacji Księstwa Warszawskiego nie podjęto dalszych prac, rezygnując z idei budowy fortyfikacji w Serocku.

5.2.5 Zabytki nieruchome na terenie twierdzy napoleońskiej w Serocku

Użytkowanie twierdzy wyłącznie w okresie napoleońskim, jak również późniejszy rozwój miasta, spowodował postępujący zanik jej struktur począwszy od XIX w. Do chwili obecnej zachowały się pozostałości z obydwu faz budowy, przy czym przeważają pozostałości drugiego etapu budowy zlokalizowane w północnej części miasta od linii brzegowej zalewu do ulicy Pułtuskiej.

W części południowej i południowo – wschodniej brak jest widocznych relikwów, od strony zalewu nieliczne pozostałości widoczne są w okolicach grodziska.

Do najlepiej zachowanych fragmentów należą:

- Pozostałości bastionu północnego z pierwszej fazy budowy między ul. Zdrojową, Retmańską i Napoleońską. Na koronie wału znajdują się okopy, prawdopodobnie z 1944 r., na barku zabudowa, zachowany dziedziniec i skarpa od strony rzeki oraz fosa przed wałem czoła.
- Pozostałości rawelinu północnego z pierwszej fazy budowy, po wschodniej stronie budynku szkoły podstawowej i gimnazjum, przy ulicy Wolskiego i Zdrojowej. Narys hipotetyczny, na planie kwadratu, stanowiący wjazd do twierdzy od strony Pułtuska.
- Bastion północny i kurtyna północno – zachodnia wraz z resztkami bastionu północno – zachodniego, między ulicami Pułtuską i Retmańską. Bastion północny i kurtyna zachowane dobrze, w pełnym obrysie wałów. Na koronie okopy, prawdopodobnie z 1944 roku.
- Rawelin zachodni wraz z resztkami bastionu zachodniego. Zachowane słabo. Na terenie zlokalizowano boisko sportowe.

5.2.6 Zarys historii Twierdzy Zegrze

Pierwszy zapis historyczny dotyczący Zegrza pochodzi z 1237 r. i znajduje się w dokumencie księcia Konrada Mazowieckiego. W XIII-XIV w. wieś miała charakter osady handlowej położonej na szlaku z Rusi Kijowskiej przez Mazowsze, nad Bałtyk. Prawdopodobnie już w XIV w. powstała parafia. Na przełomie XV i XVI wieku Zegrze było wsią szlachecką. W XVII wieku właścicielami Zegrza zostali Krasińscy. W XVIII w. Antoni Krasiński wybudował murowany kościół i pałac.

W 1890 r. Jadwiga Radziwiłł z d. Krasieńska sprzedała teren Zegrza rosyjskim władzom wojskowym pod budowę twierdzy w ramach Warszawskiego Rejonu Umocnionego. Na przełomie XIX i XX w. powstały trzy forty (dwa w Zegrzu i jeden w Dębem), most żelazny oraz kompleks koszarowy. Budowa twierdzy przesądziła o wojskowym charakterze miejscowości na następne sto lat.

W czasie I i II wojny światowej oraz wojny polsko-rosyjskiej w 1920 r., na terenie Zegrza nie toczyły się znaczące starcia zbrojne. W 1919 r. powstał w Zegrzu ośrodek kształcenia wojskowych kadr łączności, który funkcjonuje do chwili obecnej.

Po 1989 r. osiedle wojskowe znajdujące się poza terenem jednostki, zaczęło odzyskiwać cywilny charakter i rozpoczął się proces kształtowania tożsamości lokalnej.

Do najważniejszych zamierzeń w tym zakresie można zaliczyć:

- odtworzenie parafii garnizonowej w 1992 r.;
- nadanie w 1994 r. ulicom w Zegrzu nazw związanych z łącznościową tradycją miejscowości;
- utworzenie w 2007 r. stowarzyszenia „Nasze Zegrze”;
- nadanie w 2009 r. gimnazjum w Zegrzu imienia żołnierza AK Konstantego Mikołaja Radziwiłła.

5.2.7 Zabytki nieruchome na terenie Twierdzy Zegrze

Do najważniejszych obiektów na terenie Twierdzy Zegrze niewątpliwie należą:

- kasyno Twierdzy Zegrze z 1904 r. – Zegrze, ul. Radziwiłłowska;
- zespół budynków koszarowych Twierdzy Zegrze z końca lat 90. XIX w., zawierający parterowe, murowane budynki – Zegrze, teren Centrum Szkolenia Łączności i Informatyki oraz ul. Groszkowskiego nr 1;
- fort ziemno-betonowy Twierdzy Zegrze „Umocnienie Duże” z końca lat 90. XIX w. – Zegrze, przy drodze krajowej nr 61;
- fort ziemno-betonowy Twierdzy Zegrze „Umocnienie Małe” z końca lat 90. XIX w. – Zegrze, ul. Juzistek;

- fort ziemno-betonowy Twierdzy Zegrze z 1901 r. – Dębe, ul. Zegrzyńska (teren ogródków działkowych);
- składy amunicji (prochownie) Twierdzy Zegrze (3) – Zegrze, brzeg Zalewu Zegrzyńskiego;
- hotel garnizonowy wzniesiony w latach 30. XX w. wg projektu Edgara Norwertha – Zegrze, ul. Radziwiłłowska.

5.2.8 Zabytki archeologiczne

Na terenie gminy Serock znajduje się dziewięćdziesiąt jeden rozpoznanych stanowisk archeologicznych. Większość z nich to ślady osadnicze, z czego najstarsze, z okresu paleolitu, znajdują się w Skubiance. Pozostałe stanowiska obejmują okresy począwszy od neolitu, poprzez epokę brązu, okres halszacki, lateński, wpływów rzymskich, wędrowek ludów, wczesnośredniowieczny, średniowiecze na okresie nowożytnym skończywszy.

Spośród wymienionych wyżej stanowisk tylko grodzisko średniowieczne w Serocku posiada własną formę w terenie. Stanowi ono zdecydowanie najcenniejsze stanowisko archeologiczne na terenie gminy. 1 lipca 1968 roku zostało wpisane do wojewódzkiego rejestru zabytków pod numerem 56 (AZP 51-67/1). Badania wykopaliskowe grodziska prowadziła w latach 1962–1966 mgr Barbara Zawadzka – Antosik. W wyniku badań wykopaliskowych stwierdzono istnienie trzech faz osadnictwa wczesnośredniowiecznego. Gród w Serocku był trzykrotnie niszczone i dwukrotnie odbudowywany. Jego chronologia zamyka się w granicach od XI do XIII wieku. Jest ona zgodna z informacjami ze źródeł pisanych. Przyczyny upadku grodu pozostają jak dotąd niewyjaśnione. Być może zaprzestanie wykorzystywania grodu związane było z przemianami społeczno-gospodarczymi zachodzącymi na Mazowszu i przekształcaniem się ośrodków grodowych w miasta. W wiekach XIV - XVII na terenie grodziska funkcjonowało najpierw średniowieczne cmentarzysko a później zbudowano tu kaplicę p.w. Św. Barbary (stąd lokalna nazwa tego miejsca Barbarka). Doskonałe położenie na wysokim brzegu Narwi pozwala na traktowanie terenu grodziska, jako doskonałego punktu widokowego posiadającego doskonałe walory krajobrazowe. Należy wszakże zauważyć, iż grodzisko zostało przebadane jedynie w niewielkiej części.

Lk

W sąsiedztwie grodziska badania powierzchniowe ujawiły w tym rejonie istnienie osady podgrodowej równoczesnej z funkcjonującym obok grodziskiem (AZP 51-67/3). Zarejestrowano także ślady osadnictwa wcześniejszego (z wczesnej epoki żelaza i okresu wpływów rzymskich). Przedinwestycyjne badania wykopaliskowe prowadzone przez Wawrzyńca Orlińskiego na południowym skraju osady potwierdziły występowanie zabytków i istnienie gospodarczych obiektów wczesnośredniowiecznych. Badania ujawniły także osadę podgrodową z okresu późniejszego tj. XII – XIII w i XIV - XV w. (AZP 51-67/4). Stanowisko niebadane wykopaliskowo.

Z wartych odnotowania stanowisk na terenie Serocka należy wymienić rejon rynku (AZP 51-67/2). Ujawniono tu istnienie osady XV - XVI wiecznej. Oprócz ceramiki zarejestrowano grubą na 1,2 m. warstwę kulturową z tego okresu. Wszystkie działania inwestycyjne na tym obszarze podlegają nadzorowi archeologicznemu. Teren stanowiska objęty jest Konserwatorską Strefą Archeologiczną.

Na terenie pozostałych miejscowości warte wzmianki są cztery stanowiska wielokulturowe (osady). Dwa pierwsze z nich zlokalizowane są na terenie Jadwisina (AZP 52-66/61 i 52-66/62), gdzie badania powierzchniowe wykazały obecność dużej ilości materiałów zabytkowych, które ogólnie można datować na okres wpływów rzymskich. Stanowiska te nie było badane wykopaliskowo. W okolicy drugiego ze stanowisk (AZP 52-66/113), przeprowadzone przez Muzeum Historyczne w Legionowie, ratownicze badania wykopaliskowe, ujawiły istnienie tu intensywnego osadnictwa od epoki neolitu, poprzez epokę brązu, okres wpływów rzymskich (między innymi odkryto piec do wypalania wapna o konstrukcji gliniano kamiennej) a skończywszy na czasach nowożytnych.

Kolejne znajduje się na terenie Izbicy (AZP 51-66/6), gdzie zanotowano obecność niezbyt licznej ilości materiałów zabytkowych, które ogólnie można datować na wczesną epokę żelaza, okres wpływów rzymskich i średniowiecze (XIII - XIV w.). Stanowisko w części badane wykopaliskowo (badania przedinwestycyjne). Badania potwierdziły funkcjonowanie tu w okresie wpływów rzymskich osady. Odkryto typowe dla tego okresu paleniska (część produkcyjna osady).

Ostatnim z wymienionych stanowisk są ślady osady w Wierzbicy (AZP 50-67/10). Badania powierzchniowe wykazały tu obecność niewielkiej ilości materiału

zabytkowego pochodzącego z epoki kamienia lub wczesnej epoki brązu. Na części stanowiska przeprowadzono przedinwestycyjne badania wykopaliskowe. Ujawniły one istnienie tu dużej osady kultury łużyckiej z wczesnej epoki żelaza. Zarejestrowano ponad 50 obiektów typowych dla gospodarczej części osady i dużą ilość obiektów o trudnej do określenia przynależności kulturowej i chronologicznej. Znaleziono również niewielkie ilości ceramiki nowożytniej datowanej na XVI-XVIII w.

5.2.9 Zabytki w zbiorach muzealnych i inne zabytki ruchome

Większość zbiorów jest zgromadzone w zbiorach Sali Tradycji Centrum Szkolenia Łączności i Informatyki (CSŁil) w Zegrzu. Zbiory powstawały od lat 50. XX w., przede wszystkim w wyniku decyzji kolejnych komendantów zegrzyńskiego ośrodka szkolenia kadr łączności Wojska Polskiego, dotyczących dokumentowania historii jednostek. Zasób Sali Tradycji jest wzbogacany dzięki trwającemu procesowi przekazywania zbiorów zgromadzonych przez Światowy Związek Polskich Żołnierzy Łączności. Do Sali Tradycji trafiają także dary z całego świata od byłych żołnierzy łączności służących w przeszłości w Zegrzu.

Zasób Sali Tradycji CSŁil stanowi w całości zbiór militarny. Są to przede wszystkim dokumenty, zdjęcia oraz wojskowy sprzęt łączności, związane z funkcjonowaniem kolejnych jednostek szkolnych w Zegrzu, począwszy od 13 września 1919 r. Szczególnie znaczenie mają znajdujące się w zbiorach dokumenty z okresu II Rzeczypospolitej, przede wszystkim z czasu funkcjonowania Centrum Wyszkolenia Łączności (1929-1939). Są to legitymacje oficerskie i podoficerskie, patenty oficerskie, świadectwa ukończenia nauki w ośrodku oraz znaczna ilość zdjęć.

Sprzęt łączności znajdujący się w Sali Tradycji jest związany z historią ośrodka zegrzyńskiego po II wojnie światowej. W zbiorze znajdują się radiostacje, radiolinie, radiotelefony, telefony, łącznice telefoniczne, dalekopisy oraz pierwsze komputery PC. Szczególnym działem w zasobie sprzętowym jest mobilny sprzęt łączności, który zaczął być gromadzony od 2008 r. Wśród posiadanych jednostek sprzętu na pojazdach wojskowych znajdują się radiostacje średniej mocy, radiolinie szczebla taktycznego i taktyczno-operacyjnego, ruchome węzły łączności oraz sprzęt walki elektronicznej. Najstarsze jednostki sprzętu mobilnego pochodzą z lat 70. XX w.

Zbiory Sali Tradycji Centrum Szkolenia Łączności i Informatyki są eksponowane w bloku szkolnym jednostki. Sala jest udostępniana do zwiedzania po wcześniejszym

uzgodnieniu z władzami wojskowymi. Mobilny sprzęt łączności można obejrzeć w czasie świąt wojskowych.

Poza Zegrzem zabytki ruchome znajdują się w kościołach parafialnych w Serocku i w Woli Kiełpińskiej. W Serocku znajduje się relikwiarz św. Floriana, łożka na kadzidło i ornat z XVIII wieku, dwa metalowe lichtarze z XIX wieku oraz chorągwie z pierwszej połowy XX wieku, a w Woli Kiełpińskiej cenne ornaty i kielichy z herbem Krasieńskich Ślepowron z XVIII wieku.

Ochotnicza Straż Pożarna w Serocku posiada historyczny sztandar ufundowany w 1904 r. oraz ręczną pompę gaśniczą z ok. 1930 r.

W tym miejscu należy wspomnieć o jeszcze jednym obiekcie, wpisanym do rejestru zabytków dnia 22 maja 2000 r., pod numerem A-47, z mocy przepisów traktowanym jako zabytek ruchomy. Chodzi o brukową nawierzchnię rynku, którą w połowie XIX wieku, położył Chaim Tykociner, po nadsypaniu ziemi w niżej położonej wschodniej części Rynku.

5.2.10 Dziedzictwo niematerialne

Zmiany w Polsce po wyborach z 4 czerwca 1989 r., a przede wszystkim odrodzenie samorządu terytorialnego w Polsce w wyniku wyborów 27 maja 1990 r. również w istotny sposób zmieniły miasto i gminę Serock. Jeszcze przed tymi wyborami Komitet Obywatelski Solidarność przywrócił w kwietniu 1990 r. pamięć o patronie miasta, świętym Wojciechu, doprowadzając do ustalenia święta gminy w jego dniu. Później władze samorządowe dokonały dekomunizacji nazw ulic, usuwając m.in. nazwy Armii Czerwonej i gen. Pawła Batowa oraz ustaliły zespół symboli gminnych. Herb z godłem przedstawiającym świętego Wojciecha według wzoru z pieczęci z pierwszej połowy XVI wieku, flagę według pomysłu Sławomira Jakubczaka, hejnał skomponowany przez Mieczysława Leśniaka oraz sztandar Rady Miejskiej według projektu znanego artysty grafika Andrzeja Heinricha.

W zakres przestrzeni kulturowej gminy Serock wchodzi niewątpliwie historyczne nazwy oraz miejsca pamięci.

Największe szanse przetrwania mają historyczne nazwy ulic, do których należą: Farna, Rybaki, św. Barbary, Wąska, Brukowa, Piaskowa, Niska, Moczydło, Zdrojowa, Polna i Zaokopowa. Nazwy nadawane w XX wieku najczęściej mają za cel uczczenie

zasłużonych osób dla społeczności lokalnej, a dotyczy to nie tylko Serocka i Zegrza, ale i mniejszych miejscowości.

Miejsca pamięci to przede wszystkim:

- tablica na ratuszu w Serocku poświęcona mieszkańcom Serocka pomordowanych w obozach i poległych na wszystkich frontach II wojny światowej
- krzyż z tablicą poświęconą ofiarom masowej egzekucji 28 lutego 1941 r. w wąwozie między ulicą Wyzwolenia i Rybaki
- głaz przy ulicy Radzywińskiej w Serocku, przy wejściu na grodzisko, z tablicą informującą, iż znajdowały się w tym miejscu gród, cmentarz i kaplica św. Barbary.
- głaz z tablicą poświęconą polskim żołnierzom łączności zgładzonych na Wschodzie – Zegrze, ul. Radziwiłłowska (teren koszar Centrum Szkolenia Łączności i Informatyki);
- głaz z tablicą pamięci telegrafistek - juzistek wojskowej i cywilnej służby łączności – Zegrze, ul. Radziwiłłowska (teren koszar Centrum Szkolenia Łączności i Informatyki);
- głaz z tablicą poświęconą zegrzyńskiemu ośrodkowi kształcenia kadr łączności 1919-1997 - Zegrze, ul. Radziwiłłowska (teren koszar Centrum Szkolenia Łączności i Informatyki);
- głaz z tablicą poświęconą komendantom ośrodków kształcenia kadr łączności 1919-1997 - Zegrze, ul. Radziwiłłowska (teren koszar Centrum Szkolenia Łączności i Informatyki);
- głaz z tablicą poświęconą 90-leciu kształcenia podoficerskich kadr łączności - Zegrze, ul. Podchorążych (teren koszar Centrum Szkolenia Łączności i Informatyki);
- głazy z tablicami pamiątkowymi (9) poświęconymi kolejnym rocznikom absolwentów Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Łączności i Szkoły Chorążych Wojsk Łączności - Zegrze, ul. Radziwiłłowska i Podchorążych (teren koszar Centrum Szkolenia Łączności i Informatyki);

- cmentarz żołnierzy radzieckich - Zegrze, ul. Podchorążych (teren koszar Centrum Szkolenia Łączności i Informatyki);
- Sala Tradycji Centrum Szkolenia Łączności i Informatyki – Zegrze, ul. Radziwiłłowska (teren koszar Centrum Szkolenia Łączności i Informatyki).

Wydarzeniem wartym uhonorowania tablicą pamiątkową był pobyt cesarza Napoleona w Serocku, w dniu 10 grudnia 1812 r., kiedy zatrzymał się w mieście na postój i oglądał fortyfikacje. Najlepszą lokalizacją tablicy byłby park miejski, gdzie stała karczma, w której zatrzymał się cesarz, lub stadion miejski, gdzie prawdopodobnie oglądał on znajdujący się tutaj fragment fortyfikacji.

Dowodem rozwoju krajobrazu kulturowego gminy Serock są także liczne wydawane pozycje książkowe opisujące historię gminy i jej mieszkańców. Wśród najbardziej znaczących pozycji należy wymienić:

- wydane przez Urząd Miasta i Gminy Serock
 - Tadeusz Zagrodzki, Serock – *Studium historyczno – urbanistyczne*, Serock 1993
 - Anna i Marian Kurtyczowie, *Zegrze. Wola Kiełpińska. Dzieje parafii i okolic*, Wola Kiełpińska 2001;
 - Sławomir Jakubczak, *Serock i jego mieszkańcy w starej fotografii*, Serock 2007, wyd. II Serock 2009
 - Mirosław Pakuła, *Konstanty Radziwiłł. Bohater z Ziemi Serockiej*, Serock 2009;
 - *Serock kulinarnie*. Serock 2009
- wydane przez zegrzyński ośrodek kształcenia kadr łączności (Wyższą Szkołę Oficerską Wojsk Łączności oraz Centrum Szkolenia Łączności i Informatyki):
 - Zbigniew Miarzyński, Mirosław Pakuła, *Zarys historii wojskowych ośrodków kształcenia kadr łączności w latach 1919-2009. 90. rocznica powstania zegrzyńskiego ośrodka kształcenia*, Zegrze 2009;
 - Mirosław Pakuła, *Historyczne miejsca, obiekty Zegrza i okolic*, Zegrze 2005;

- Mirosław Pakuła, *Słownik biograficzny komendantów zegrzyńskich ośrodków szkolenia kadr łączności 1919-2005*, Zegrze 2005;
- Jerzy Stelągowski, *Monografia krajoznawcza Zegrza*, Zegrze 1979;
- Zbigniew Wiśniewski, *Słownik biograficzny oficerów kadrowych ośrodka zegrzyńskiego 1919-1939*, Zegrze 1995;
- *75 lat kształcenia kadr łączności WP w Zegrzu*, pod red. Edmunda Szwedy, Zegrze 1994;
- wydane przez Oficynę Wydawniczą „Ajaks”
 - Jerzy Dąbrowski, Stanisław Topolewski, *Historia Garnizonu Zegrze w latach 1873-1939*, Pruszków 2003;
 - Mirosław Pakuła, *Centrum Wyszkozenia Łączności*, Pruszków 2009.

Poza tymi publikacjami należy też wymienić książki dotyczące historii serockich Żydów:

- *Sefer Serotsk*, Tel Aviv 1971,
- *El libro de Serock: historia imborrables*, compilacion y traduccion de Silnio Gutkowski , Buenos Aires 2010,
- Janusz Szczepański, *Dzieje społeczności żydowskiej powiatów Pułtusk i Maków Mazowiecki*, Warszawa 1993

Poza publikacjami książkowymi gmina Serock wydała kilkakrotnie foldery, mapy turystyczne i kalendarze promujące zabytki gminy. Były też wydawnictwa okolicznościowe i rocznicowe m.in. Sławomira Jakubczaka, *200 lat cmentarza parafii św. Anny w Serocku 1806-2006*, Serock 2006 oraz *Seroccy Katyńscy*, Serock 2010.

W *Informatorze Gminy Serock* od 2010 r. ukazuje się, w co miesięcznych odcinkach *Serocki Miejsownik*, *Krajoznawczo-turystyczny przewodnik po gminie*, który w dużej mierze ma charakter historyczny, a w przyszłości ukaże się w formie książkowej.

5.3 Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

5.3.1 Zabytki w nieruchomości wojewódzkim rejestrze zabytków

Na terenie gminy Serock czternaście zabytków nieruchomości wpisanych jest do wojewódzkiego rejestru zabytków. Są to przede wszystkim zachowane elementy dawnej, miejskiej zabudowy Serocka, kamienice, dom mieszkalny i zajazd. Pozostałe obiekty to kościoły i cmentarze w Serocku i Woli Kiełpińskiej oraz pałac w Jadwisinie.

W poniższej tabeli przedstawiono szczegółowe zestawienie obiektów wpisanych do wojewódzkiego rejestru zabytków.

Tabela 1 Serock – wojewódzki rejestr zabytków

Miejscowość	Adres	Rodzaj obiektu	Datowanie	Nr wpisu do rejestru	Data wpisu do rejestru
Jadwisin		Pałac	1896-98	1039/305	1961-12-20
Serock	Farna 7	Kościół p.w. Zwiastowania NMP (wraz z wyposażeniem wnętrza i polichromią)	1522-25	1101/320	1961-12-20
Serock	Warszawska	Cmentarz par. p.w. św. Anny (wraz ze starodrzewem)	1806	1385	1989-07-26
Serock	Rynek 16	Kamienica (wraz z częścią działki)	II poł. XIX w.	23	1999-11-08
Serock	Św. Wojciecha 1	Dom	koniec XIX w.	952	2000-05-22
Serock	Rynek 14	Kamienica	II poł. XIX w.	954	2000-05-22
Serock	Rynek 5	Kamienica (wraz z oficyną tylną)	1906 - 1909	955	2000-05-22
Serock	Rynek 1	Kamienica	pocz. XX w.	956	2000-05-22
Serock	Pułtуска 13	Oficyna (I) d. zajazdu pocztowego (d. stajnia)	około 1828	957	2000-05-22
Serock	Pułtуска 17	Oficyna (II) d. zajazdu pocztowego (d. wozownia)	około 1828	957	2000-05-22
Serock	Pułtуска 15	Zajazd pocztowy	około 1828	1102/677	1962-04-12
Wola Kiełpińska		Kościół p.w. św. Antoniego Padewskiego	1895 – 1899	1116/1083	1974-12-03
Wola Kiełpińska		Cmentarz rzym.-kat. (wraz ze starodrzewem)	1899	1384	1989-12-08
Serock		Grodzisko średniowieczne	XI – XIII w.	56 (AZP 51-67/1)	1968-07-01

5.3.2 Pozostałe zabytki nieruchome w wojewódzkiej ewidencji zabytków

W ewidencji prowadzonej przez Wojewódzkiego Konserwatora zabytków znajdują się dwadzieścia trzy obiekty. Obejmują one czternaście obiektów wpisanych do rejestru oraz dziewięć będących jedynie w wojewódzkiej ewidencji. Zawartość obiektów spoza rejestru wymaga weryfikacji i doprecyzowania, jako, że np. twierdza Zegrze posiada wpis jako całość, jak również wpisane są jej poszczególne, ale nie wszystkie, elementy. Dodatkowo, budynek przy Kościuszki 17 jest budynkiem z 2001 roku i nie ma żadnej wartości historycznej.

W momencie ewidencjonowania, w czerwcu 1999 roku, pod tym adresem znajdował się budynek powstały w II poł. XIX w., zniszczony podczas II wojny światowej, a następnie odbudowany na przełomie lat 40. i 50.

Rysunek 1 Budynek przy ul. Kościuszki 17 w czerwcu 1999 r.

W 2001 roku w tym miejscu stanął całkowicie nowy obiekt mieszkalny, powstały po rozbiórce dotychczasowego.

Rysunek 2 Budynek przy ul. Kościuszki 17 w lutym 2011 r.

Miejscowość	Adres	Rodzaj obiektu	Datowanie	Data włączenia do ewidencji
Dębe		Park		1978
Jadwisin		Park		1978
Serock	Kościuszki 17	Dom wielorodzinny	2001	1999 (?)
Serock	Pułtуска 36	Kamienica	pocz. XX w.	1968
Zegrze		Twierdza Zegrze	1890-1909	1998
Zegrze Północne		Fort Zegrze magazyn amunicji	1913-14	1993
Zegrze Północne	nr 30 w kompleksie JW.CSŁIL	Hotel garnizonowy	1937-38	2004
Zegrze Północne	Oficerska 5	Kasyno (Twierdza Zegrze)	1903-04	2004
Zegrzynek	Szaniawskiego	Park		1979

Stąd też jedną z bardziej palących kwestii jest weryfikacja budynków znajdujących się w wojewódzkiej ewidencji zabytków pod kątem stanu faktycznego, jak też poprawności danych i ich wartości historycznej .

Wojewódzki Konserwator zabytków zamierza włączyć do wojewódzkiej ewidencji zabytków Fort w Dębem oraz pozostałości umocnień twierdzy napoleońskiej w Serocku. Obiekty te, włączone do gminnej ewidencji zabytków zostały omówione w rozdziale 5.4.1.

5.4 Zabytki w Gminnej Ewidencji Zabytków

5.4.1 Gminna Ewidencja Zabytków gminy Miasto i Gmina Serock

Dotychczas Gminna Ewidencja Zabytków prowadzona przez gminę Miasto i Gmina Serock stanowiła jedynie wykaz obiektów, tożsamy z zasobem Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Jednak nowelizacja ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 18 marca 2010 r., która weszła w życie z dniem 5 czerwca 2010 r., znacznie wzmocniła rolę gminnej ewidencji zabytków, czyniąc z niej element prawa miejscowego. Do art. 19 dodano ust.1a wskazujący zabytki, których ochrona musi być bezwarunkowo uwzględniona w decyzjach o ustaleniu inwestycji celu publicznego, decyzjach o warunkach zabudowy, decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzjach o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej oraz decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego. Są to zabytki wpisane do rejestru wraz z ich otoczeniem oraz zabytki nieruchome, znajdujące się w gminnej ewidencji zabytków.

Po wejściu w życie nowelizacji Mazowiecki Wojewódzki Konserwator Zabytków rozpoczął porządkowanie swojego wykazu, do tego samego przystąpiła gmina Miasto i Gmina Serock.

Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz rozporządzeniem Ministra Kultury z dnia 14 maja 2004 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem, gminna ewidencja zabytków jest prowadzona w formie zbioru kart

adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy. Dopuszczone jest również prowadzenie ewidencji w formie elektronicznej.

Karta ewidencyjna zabytku zawiera w szczególności dane umożliwiające określenie zabytku, jego miejsce położenia lub przechowywania, zwięzły opis cech i wartości kulturowych oraz wskazanie właściciela i posiadacza zabytku. Gminna ewidencja zabytków stanowi część wojewódzkiej ewidencji zabytków, która z kolei jest częścią prowadzonej przez Generalnego Konserwatora Zabytków krajowej ewidencji zabytków. Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy. Gminna Ewidencja Zabytków

Rysunek 3 Wzór karty Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta i Gminy Serock

KARTA SPISU OBIEKTÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO Z TERENU POWIATU LEGIONOWSKIEGO			11
1. OBIEKT	Fort „Umocnienie Male” Twierdzy Zegrze		5. MIEJSCOWOŚĆ
2. OBECNA FUNKCJA	3. MATERIAŁ	4. Datowanie	6. GMINA
Magazynowa	mieszane	lata 90-te XIX w., modernizacja ok. 1907, 1939	Serock
21. FOTOGRAFIA			7. POWIAT
			legionowski
			8. WOJEWÓDZTWO
			mazowieckie
			9. KOD POCZTOWY
			ul. Juzistek, 52°27'52"N 21°02'48"E
			10. ADRES
			11. LOKALIZACJA
			12. LOKALIZACJA ARCHEOLOGICZNA
			Nr obszaru AZP
	Nr stanowiska na obszarze AZP		
	Nr stanowiska w miejscowości		
	13. NR EWIDENCYJNY DZIAŁKI	nieustalony	
	14. WŁASNOŚĆ	państwowa	
	15. RODZAJ UŻYTKOWANIA	wojsko	
	16. INFORMACJA O OCHRONIE		
	Nr i data wpisu do rejestru zabytków		
	Brak wpisu		
	Zapis w planie zagospodarowania przestrzennego		
	Inne		
	18. RODZAJE ZAGROZEŃ		
	brak bieżącego remontu/pielęgnacji		
	21. UWAGI		
17. STAN ZACHOWANIA	19. WPISUJĄCY DANE	20. DATA WYKONANIA EWIDENCJI	W latach 1895-1909 fort znajdował się w składzie Twierdzy Zegrze utworzonej w ramach rosyjskiego Warszawskiego Rejonu Umocnionego. W 1910 r. nastąpiła kasacja Twierdzy, jednak wyburzenie fortu nie dokonano. W latach 1910-1913 obiekt znajdował się nadal w rękach armii rosyjskiej. W roku 1914 doraźnie przygotowany do obrony w ramach systemu obrony Twierdzy Modlin. Zajęty bez walki przez Niemców w 1915 r., użytkowany jako baza wojskowa do 1918 r. W roku 1919 chwilowo w składzie Twierdzy Zegrze, a w latach 20. XX w. w podległości Obozu Warownego „Modlin”. W latach 1925-1939 w podległości Centrum Wyszkożenia Łączności. W latach 1939-1945 w rękach niemieckich. Od zakończenia II wojny światowej obiekt jest użytkowany przez ośrodek kształcenia wojsk łączności. W obiekcie zachowała się w dobrym stanie konstrukcja betonowa, większość metalowych wrót i okiennic. Na uwagę zasługuje dobrze zachowana, nleypowa, spiralna kaponiera grodzowo-przeclwskarpową.
dobry	admin	2010-10-10	

gminy Miasto i Gmina Serock została przygotowana według specyfikacji przygotowanej przez Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków.

Podczas prac nad Gminną Ewidencją Zabytków dokonano weryfikacji zasobu znajdującego się w wykazie Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków pod kątem stanu faktycznego.

5.4.2 Zabytki nieruchome

Po uporządkowaniu i skatalogowaniu gminnego zasobu zabytków nieruchomych, w Gminnej Ewidencji Zabytków umieszczono obiekty, które prezentuje Tabela 3.

Tabela 3 Serock – Gminna Ewidencja Zabytków

Miejscowość	Adres	Rodzaj obiektu	Datowanie	Nr wpisu do rejestru	Data wpisu/umieszczenia
Jadwisin		Pałac	1896-98	1039/305	1961-12-20
Jadwisin		Park	ok. 1900	ewid. woj.	
Serock	Farna 7	Kościół p.w. Zwiastowania NMP (wraz z wyposażeniem wnętrza i polichromią)	1522-25	1101/320	1961-12-20
Serock	Warszawska	Cmentarz par. p.w. Św. Anny (wraz ze starodrzewem)	1806	1385	1989-07-26
Serock	Rynek 16	Kamienica (wraz z częścią działki)	II poł. XIX w.	23	1999-11-08
Serock	Św. Wojciecha 1	Dom	koniec XIX w.	952	2000-05-22
Serock	Rynek 14	Kamienica	II poł. XIX w.	954	2000-05-22
Serock	Rynek 5	Kamienica (wraz z oficyną tylną)	1906 - 1909	955	2000-05-22
Serock	Rynek 1	Kamienica	pocz. XX w.	956	2000-05-22
Serock	Pułtуска 13	Oficyna (I) d. zajazdu pocztowego (d. stajnia)	około 1828	957	2000-05-22
Serock	Pułtуска 17	Oficyna (II) d. zajazdu pocztowego (d. wozownia)	około 1828	957	2000-05-22
Serock	Pułtуска 15	Zajazd pocztowy	około 1828	1102/677	1962-04-13
Wola Kiełpińska		Kościół p.w. św. Antoniego Padewskiego	1895 – 1899	1116/1083	1974-12-03
Wola Kiełpińska		Cmentarz parafialny (wraz ze starodrzewem)	1899	1384	1989-12-08
Serock		Grodzisko średniowieczne	XI – XIII w.	56 (AZP 51-67/1)	1968-07-01
Serock	Pułtуска 36	Kamienica	pocz. XX w.	ewid. woj.	1968
Zegrze	Na końcu ulicy Pułku Radio	Magazyn amunicji 3 (prochownia) Twierdzy Zegrze	Około 1913	ewid. woj.	1993

Zegrze	Nad brzegiem Zalewu Zegrzyńskiego	Magazyn amunicji 1 (prochownia) Twierdzy Zegrze	l.90. XIX w.	ewid. woj.	1998
Zegrze	Nad brzegiem Zalewu Zegrzyńskiego	Magazyn amunicji 2 (prochownia) Twierdzy Zegrze	1907	ewid. woj.	1998
Zegrze	Radziwiłłowska	Hotel Garnizonowy	1938	ewid. woj.	2004
Zegrze	Radziwiłłowska	Kasyno Twierdzy Zegrze	1904	ewid. woj.	2004
Zegrze	Zegrze, po stronie zachodniej drogi krajowej nr 61	Fort „Umocnienie Duże” Twierdzy Zegrze	l. 90. XIX w., modernizacja ok. 1907, 1939	ewid. woj.	1998
Zegrze	Juzistek	Fort „Umocnienie Małe” Twierdzy Zegrze	l. 90. XIX w., modernizacja ok. 1907, 1939	ewid. woj.	1998
Zegrze	Profesora Janusza Groszkowskiego 3	Pałac Krasieńskich	I poł. XIX w.	ewid. woj.	1998
Dębe	Teren Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury Ośrodka Szkoleniowego w Dębem	Pozostałości parku		ewid. woj.	
Serock	Zdrojowa, Retmańska, Napoleońska	Twierdza napoleońska - Pozostałości bastionu północnego z I fazy budowy	1807-1809, okopy prawdopodobnie 1944	ewid. gm./MPZ	
Serock	Wolskiego, Zdrojowa	Twierdza napoleońska - Pozostałości rawelinu północnego z I fazy budowy	1807-1809	ewid. gm./MPZ	
Serock	Pułtуска, Retmańska	Twierdza napoleońska - Bastion północny i kurtyna północno – zachodnia wraz z resztkami bastionu północno – zachodniego	1807-1811, okopy prawdopodobnie 1944	ewid. gm./MPZ	
Serock	Pułtуска, Sadowa, Bolesława Śmiałego	Twierdza napoleońska - Rawelin zachodni wraz z resztkami bastionu zachodniego	1807-1811	ewid. gm./MPZ	
Serock	Farna 7	Plebania	1898 - 1909	ewid. gm.	
Serock		Układ miasta lokacyjnego	XV w.	ewid. gm.	
Jadwisin		Założenie pałacowo – parkowe Jadwisin	koniec XIX w.	ewid. gm.	
Dębe	Dębe, po stronie północnej drogi Zegrze-Dębe, w pobliżu drogi krajowej nr 62	Fort Dębe Twierdzy Zegrze	1901	ewid. gm.	

Kania Nowa	Serocka	Pozostałości cmentarza	I poł. XIX w.	ewid. gm.	
------------	---------	------------------------	---------------	-----------	--

W wyniku przeprowadzonych prac, uporządkowano m.in. kwestię elementów wchodzących w skład Twierdzy Zegrze, wyodrębniając karty poszczególnych obiektów twierdzy, a umieszczonych w ewidencji wojewódzkiej na jej ogólnej karcie. Usunięto również budynek przy ul. Kościuszki 17, który powstał w 2001 roku i nie posiada żadnych wartości zabytkowych.

Uregulowano także kwestie dotyczące zachowanych fragmentów twierdzy napoleońskiej, które od lat są chronione przez zapisy miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, a w tej chwili, zgodnie z wymogami, zostały umieszczone w Gminnej Ewidencji Zabytków.

5.5 Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy

Zabytkami o najwyższym znaczeniu dla gminy jest z pewnością zachowany historyczny układ miasta lokacyjnego z ocalałymi, zabytkowymi kamieniczkami oraz zajazd pocztowy. Ważnym obiektem jest najstarszy w mieście budynek, pochodzący z XVI w. - kościół pod wezwaniem Zwiastowania Najświętszej Marii Panny. Również wyjątkowe jest stanowisko archeologiczne „Barbarka”, datowane na XI – XIII w., jedyne stanowisko archeologiczne na terenie powiatu wpisane do rejestru zabytków. Istotną grupę obiektów stanowią również pozostałości umocnień ziemnych twierdzy napoleońskiej.

Kolejnym cennym zespołem umocnienia są budynki koszarowe Twierdzy Zegrze wraz z reprezentacyjnymi obiektami architektonicznymi – pałacem Krasińskich z pierwszej połowy XIX wieku według projektu Franciszka Marii Lanciego oraz kasynem oficerskim z początku XX wieku..

Osobnym obiektem są, zlokalizowane w parku, w Jadwisinie ruiny dworku Szaniawskiego, które mogłyby stanowić znakomity przyczynek do rozwoju kulturowego miasta i gminy.

6 OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY. ANALIZA SZANS I ZAGROŻEN (ANALIZA SWOT)

Analizując stan krajobrazu kulturowego gminy Miasto i Gmina Serock rozpoznano następujące czynniki determinujące jego dalszy rozwój:

Silne strony

- Grodzisko „Barbarka”, najcenniejszy zabytek archeologiczny na terenie powiatu
- Zachowanie oryginalnego układu historycznego miasta lokacyjnego
- Pozostałości twierdzy napoleońskiej
- Dobrze zachowana Twierdza Zegrze
- Obowiązujące Miejskowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Serock
- Obowiązujący Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Serock oraz Obszaru Powojkowego w Zegrzu
- Aktywność władz miejskich i silna promocja miasta, jako ośrodka turystycznego

Słabe strony

- W dużej mierze nienajlepszy stan techniczny zachowanych obiektów zabytkowych
- Brak izby pamięci, jednostki muzealno - wystawienniczej
- Niewystarczające wyeksponowanie zabytkowych układów fortyfikacyjnych

Szanse

- Możliwość rewaloryzacji znacznej części substancji zabytkowej z wykorzystaniem dotacji unijnych, szczególnie w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji
- Zagospodarowanie części fortyfikacji napoleońskich
- Wyeksponowanie elementów twierdzy Zegrze

-
- Plenerowe imprezy, rekonstrukcje historyczne, jako element promocji i budowania więzi lokalnych

Zagrożenia

- Brak instrumentów wsparcia finansowego opieki nad zabytkami
- Nieuregulowane stany prawne nieruchomości zabytkowych, uniemożliwiające należyłą opiekę
- Postępująca dekapitalizacja zasobu zabytkowego
- Niszczenie, lub wręcz utrata pamiątek lokalnych z powodu braku świadomości i możliwości pełnego ich eksponowania

7 ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE

7.1 Priorytety

W toku analizy, określono trzy priorytety realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami gminy Miasto i Gmina Serock. Są to:

- **Priorytet I**

Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego, jako element rozwoju społeczno – gospodarczego gminy.

- **Priorytet II**

Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego

- **Priorytet III**

Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości lokalnej.

7.2 Kierunki działań i zadania

W ramach wymienionych priorytetów wytyczono kierunki działań i na tej podstawie wyodrębniono poszczególne zadania.

Priorytet I: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego, jako element rozwoju społeczno-gospodarczego gminy			
Kierunki działań	Zadania	Wykonawca	Źródła finansowania
Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Prowadzenie prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach zabytkowych stanowiących własność gminy (w ramach opracowanego planu remontów) ▪ Podejmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków będących własnością gminy, szczególnie w ramach Lokalnego 	Miasto i Gmina Serock, Jednostki Gminne,	Budżet gminy, Dotacje unijne, Dotacje Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego, Dotacje Mazowieckiego Wojewódzkiego

	Programu Rewitalizacji		Konserwatora Zabytków, Dotacje Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.
Podejmowanie działań umożliwiających Gromadzenie i eksponowanie pamiątek lokalnych	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Powołanie jednostki wystawienniczej w formie izby pamięci lub muzeum w obiekcie przy ul. Św. Wojciecha 1 	Miasto i Gmina Serock, Jednostki Gminne.	Budżet gminy, Dotacje unijne.

Priorytet II: Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości lokalnej

Kierunki działań	Zadania	Wykonawca	Źródła finansowania
Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Opracowywanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, szczególnie obszarów o dużym nasyceniu obiektami zabytkowymi ▪ Wdrażanie zapisów programów rewitalizacji ▪ Konsekwentne egzekwowanie zapisów dotyczących działalności inwestycyjnej na obszarach objętych ochroną określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego 	Miasto i Gmina Serock	Budżet gminy
Rozszerzenie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego gminy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zagospodarowanie części fortyfikacji napoleońskich i wyeksponowanie ich turystycznie. ▪ Umieszczenie tablicy dla 	Miasto i Gmina Serock, Jednostki Gminne.	Budżet gminy, Dotacje unijne, Dotacje Urzędu Marszałkowskiego

	uczczenia pobytu w mieście Cesarza Napoleona w dniu 10 grudnia 1812.		Województwa Mazowieckiego, Dotacje Mazowieckiego Wojewódzkiego Konservatora Zabytków, Dotacje Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.
--	--	--	--

Priorytet III: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego			
Kierunki działań	Zadania	Wykonawca	Źródła finansowania
Specjalistyczne rozpoznanie badawcze poszczególnych obiektów, zespołów oraz obszarów zabytkowych związane z przygotowywanym lub realizowanym procesem inwestycyjnym	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Prowadzenie monitoringu i weryfikacji obiektów uwzględnionych w gminnej ewidencji zabytków (z zastosowaniem komputerowej bazy danych) ▪ Uporządkowanie nazewnictwa obiektów zabytkowych 	Miasto i Gmina Serock, Jednostki Gminne.	Budżet gminy
Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Udostępnienie informacji o zabytkach gminy w Internecie ▪ Utworzenie gminnego systemu informacji i promocji (bazy danych) środowiska kulturowego ▪ Opracowanie mapy zabytków gminy, jako atrakcyjnej graficznie formy promocji ułatwiającej dotarcie do wszystkich elementów dziedzictwa 	Miasto i Gmina Serock, Jednostki Gminne.	Budżet gminy, Dotacje unijne.

	kulturowego		
▪			
Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Organizowanie imprez plenerowych promujących gminny zasób zabytków ▪ Rozwijanie działalności wystawienniczej ▪ Organizowanie i wspieranie realizacji konkursów, wystaw i innych działań edukacyjnych ▪ Wydawanie i wspieranie publikacji (w tym opracowań historycznych, folderów promocyjnych, przewodników) poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego gminy ▪ Wprowadzenie i upowszechnienie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do systemu edukacji przedszkolnej i szkolnej poprzez organizowanie i wspieranie zajęć 	Miasto i Gmina Serock, Jednostki Gminne.	Budżet gminy, Dotacje unijne.

8 INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY MIASTO I GMINA SEROCK

Zadania określone w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami gminy Miasto i Gmina Serock będą wykonywane przy pomocy następujących instrumentów:

- prawnych – wynikających z przepisów ustawowych, obejmujących między innymi uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, stref ochrony konserwatorskiej, budowę parków kulturowych, wnioskowanie o wpis do wojewódzkiego rejestru lub włączenie do wojewódzkiej ewidencji zabytków obiektów będących własnością gminy, wykonywanie decyzji administracyjnych wojewódzkiego konserwatora zabytków;
- finansowych obejmujących między innymi finansowanie prac konserwatorskich, remontowych i archeologicznych przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy Miasto i Gmina Serock lub znajdujących się w trwałym zarządzie jej jednostek lub zakładów budżetowych, korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje, dofinansowania, nagrody, zachęty finansowe dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych, w zależności od możliwości finansowych gminy;
- koordynacji obejmujących między innymi realizację zapisów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w dokumentach strategicznych województwa mazowieckiego, planie rozwoju lokalnego powiatu legionowskiego;
- społecznych obejmujących między innymi działania edukacyjne promocyjne, współdziałanie z organizacjami społecznymi, działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami;
- kontrolnych obejmujących między innymi aktualizację gminnej ewidencji zabytków, monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego.

9 ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Gminny Program Opieki nad Zabytkami gminy Miasto i Gmina Serock, po zaopiniowaniu przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, zostanie przedstawiony Radzie Miejskiej w Serocku, w celu przyjęcia go uchwałą. Program został opracowany na okres czterech lat i stanowi dokument uzupełniający w stosunku do innych dokumentów planistycznych i aktów prawa miejscowego. Co dwa lata Burmistrz Miasta i Gminy Serock będzie sporządzał sprawozdania z realizacji zadań Programu i przedstawiał je Radzie Miejskiej.

Głównym odbiorcą programu jest społeczność lokalna, która bezpośrednio powinna odczuć efekty jego wdrażania. Dotyczy to nie tylko właścicieli i użytkowników obszarów i obiektów zabytkowych, ale również wszystkich mieszkańców. Program powinien służyć podejmowaniu planowych działań dotyczących: inicjowania, wspierania, koordynowania badań i prac z dziedziny ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego.

10 ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Obowiązującym wyznacznikiem sposobu finansowania opieki nad zabytkami są zasady zawarte w rozdziale 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Nakładają one obowiązek finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku na osobę fizyczną, lub inną jednostkę organizacyjną w tym także na jednostki z sektora finansów publicznych, posiadające tytuł prawny do zabytku.

Zadania związane z opieką nad zabytkami mogą być finansowane m.in. z następujących źródeł:

- Z budżetu gminy Miasto i Gmina Serock - finansowanie dotyczy obiektów będących własnością gminy, lub pozostających w trwałym zarządzie jej jednostek lub zakładów budżetowych.
- Z budżetu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Mazowieckiego w ramach przyznanej dotacji na prace zgodne z art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r.
- Z budżetu Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na prace, zgodne z art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r.
- Z budżetu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w ramach dotacji przyznanej zgodnie z art.77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. w oparciu o ogłaszane corocznie przez Ministerstwo aktualne programy.
- Z dotacji unijnych w ramach:
 - a) Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2007- 2013 i inicjatywy Jessica,
 - b) Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko,
 - c) Norweskiego Mechanizmu Finansowego i Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

Przewodniczący Rady Miejskiej
w Serocku
Artur Borkowski